

12.268

ԱՐՄԵՆԱԿ ԳՐԱԶԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐ ԼԻԲԱՆԱՆԻ
ԼԵՌՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ
ԵՒ
ԼԻԲԱՆԱՆԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔ

308
9-87

ՏՊ. «ՎԱՀԱԳՆ»

Հ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ «Ամերիկան Բրէս»

ՊԷՅՐՈՒՔ

1984

308
9-87

25 SEP 2006
1 DEC 20

ԱՐՄԵՆԱԿ ԳՐԱԶԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐ ԼԻՔԱՆԱՆԻ
ԼԵՌՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ
ԵՒ
ԼԻՔԱՆԱՆԱՅԱՅ ԿԵԱՆՔ

ՏՊ. «ՎԱՀԱԳՆ»

Հ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ «Ամերիքան Բրէս» Փոսթարկը 563

ՊԷՅՐՈՒՔ

1934

45148-64

Ա՛գդ առ ազնիւ Հեղինակն

ԱԶՆԻԻ ԱՐՄԵՆԱ՛Կ

Հաճոյքով կարգացի դեռալիթիթ հեղինակիդ նախախայրի զըքոյիլը՝ դոր մատուցած էիք ինծի և խնդրած էիք որ երկտողով մը արտայայտում տպաւորութիւններս:

Մատենագրական որոշ բարձրութիւններ դիտելու համար չ'ստիպուեցայ զբաքնական ալնոց գործածելու, այլ սլարգ աչքով դիտելով գողտըրիկ զգացումներուդ կարկաշատն արուակնեւրը, գուարթութիւն մը զգացի, յիրաւի:

Ամենէն զգայուն երեւոյթներէն է՝ տարաբախտ կոյրերու մասին զրածնիդ որ ստիպեց զիս Փրանսայի մեծահոշակ բանաստեղծ Պօտըլէոի «Կոյրերը» վերնագրով մի քերթուածը թարգմանելով նուիրել քեզի. և յայտնել՝ բացարձակապէս թէ՛ բուն կամքով և յարատեւ աշխատութեամբ վերջապէս կրնաս հասնիլ այն գրական ասպարէզը, որուն համար նուիրում մը կը տեսնեմ գիր ու գաղափարներուդ նմոյներուն մէջ: Յաջողութիւն մաղթելով

Պէյրուք 10/10/34

ԳԱՌՆԻԿ Ս. ԴԱԻԹԵԱՆ

Կ Ո Յ Ր Ե Ր Ը

Դիտե՛ք՝ զանոնք, ո՛վ հոգիս, զանոնք՝ իրօք դաժանադեմ.
Արուեսակեք մարդու նրման կը տասամսին միշտ հեղ-
զալի.

Կարծես մէյմէկ քնաւոյնի, ուրոյն անձեր սարսափելի
Կը դարձնեն մթին գունձը իրենց աչաց, ո՞ւր չը գիտեմ:

*

Աչքերն անոնց՝ որոնցմէ կայծն Ասուածային է հուսկ
շիջած՝

Կ'արծես դիտեն շատ հեռուներ. յարեալ յերկին կը մընան,
Կարելի չէ տեսնել զիրենք՝ որ յասակի մը վրան
Ծըրեն, իրենց երազուն գլուխները ծանրացած:

*

Ահա այսպէս՝ կըտեսնեն կ'անցնին մտազիւերն այն ան-
պարփակ,
Յաւերժական լռութեան այն եղբայրը, ո՛վ փաղափ.
Մինչ դուն կ'երգես, կը ծիծաղիս. պողոտաս.

Հանոյքներէն կը տարուիս, մինչեւ կեանքը ցոփ, վայրագ,
Ես խաբիսափիմ քան զապշահարս այսգունակ.
Եւ կ'ըսեմ՝ քե՛ն ի՞նչ կորոնեն երկինքին մէջ կոյրերն այս....:

Թրգմ. ԳԻՄՍԷԴԱ

Պէյրուք 10/10/34

ՊՕՏԸԼԷՌ

(1825—1867)

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍԳ

Սոյն գրոյկը լոյս ընծայելով՝ երբեք յաւակ-
նութիւնը չունինք հայ հասարակութեան նուի-
րաբերել արդիւնաբեր գործ մը իր դերին մէջ:

Բայց միայն փափաքելով՝ գէթ մի քանի
կենդանի պատկերներով ցոյց տալ, Ա.— Լիբա-
նանի չքնաղ վայրերը. Բ.— Լիբանանի Հայ
գաղութներու, ինչպէս նաեւ միջախնամ հաս-
տատութեանց ներքին ընդհանուր կեանքը. Գ.—
Արսասանմանեան առհասարակ բովանդակ Հայ
ժողովուրդին մէջ միանգամընդմիջ տիրող ախ-
տածէ՛՛ս՝ անհամեմատութիւնը, գրոյկիս երա-
խայրի յոգնութիւնը ստանձնեցինք:

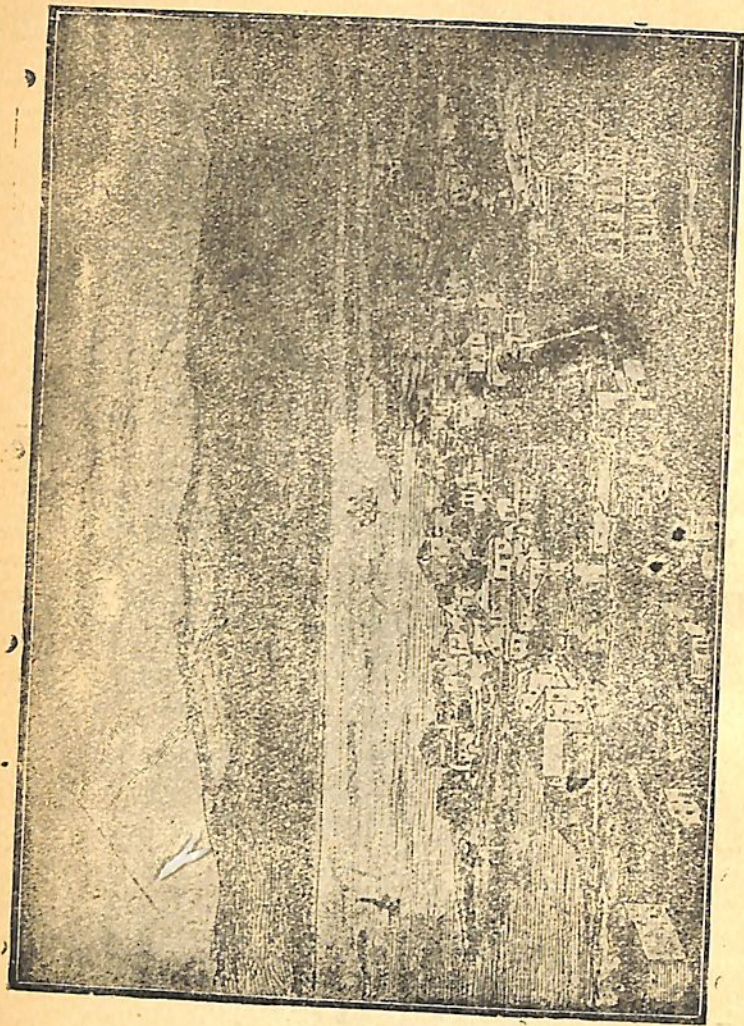
Յուսանք որ Հայ հասարակութիւնը իբր
այդ քաջալերէ մեր գործը, որ մեզ պիտի մղէ
աւելի արդիւնաբերին՝ ձեռնարկելու:

Ա. Գ.

ԳԻՒՂԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐ ԼԻՔԱՆԱՆԻ
ԼԵՌՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

Լիքանան՝ սիրելի երկիր մըն է...
Բայց ան սիրելագոյն է մեզ Հայերուն՝
Իր տիպար հիւրասիրութեամբ ու սպանջասիրութեամբ։

Պիլոսի և Լիբանանի լեռները

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԼԵՌՆԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԼԵՌՆԵՐԸ

Իսկապէս որքա՛ն հաճելի ու միանգամայն որքա՛ն կազդուրիչ է՝ ամառնային եղանակը գեղածիծաղ Լիբանանի մայրիներով զարդարուն հովո՛ցներուն մէջ բոլորելը:

Լիբանան ունի շատ մը ամառանոցներ, սակայն ի շարս այն բոլորին կան ամառանոցներ, որոնք չնորհիւ իրենց ամէն տեսակի գեղեցկութիւններով ու յարմարութիւններով օժտուած բնակարին՝ չնորհիւ իրենց առողջապահիկ զուլալ ջրին ու ընտիր կլիմային, նաեւ չնորհիւ իրենց պտղառատ ու կաթնառատ հանգամանքին՝ կը համարուին «լաւագոյն»ները, և հոն այցելող որեւիցէ գիւղագնացի մը, կը շոայլեն բառին բովանդակ իմաստով կատարեալ հանգիստ ու կազդուր:

Այս տարի, աւելի քան երբէ՛ք, ծանր ու ճնշիչ ամառ մը չըջան կ'ընէ ամենուրեք: Լիբանանի մայրաքաղաքը Պէյրութ՝(*) պահ մը կորսնցուցած է իր նախկին թափն ու եռուղե՛ռը, քանզի ամէն ոք — նա՛մանաւանդ ունեւոր դասակարգը — տիրող սաստիկ

(*) Պէյրութ՝ ինչպէս ըսինք, Լիբանանի գոյսի՛կ մայրաքաղաքն է, Միջերկրականի վրայ կարեւոր նաւահանգիստ մը ամբողջ Սուրիոյ, Իրագի եւ Պարսկաստանի համար: Պէյրութի հայ գաղութը, որ շատ վաղուց հիմնուած է՝ այժմ իր մէջ կը հաշուէ մօտ 16,000 հայութիւն մը, իրենց ուրոյն դպրոցներով եւ եկեղեցիներով:

Ծանօթ. — Նեհր - Քէլպը Լիբանանի գլխաւոր գետերէն մին է, որ Պէյրութի ջուրը կը մատակարարէ:

տօթէն ու կապարանման ճնշիչ մթնոլորտէն ազդուած՝ վախի սիրտ, բարձրացած է լեռները — հովոցները...:

Ո՛չ միմիայն սակայն, Պէյրութցիներ կը վայելեն յիշեալ հովոցներու պէսպիսեալ ու կենսանորոգ օդն ու ջուրը, այլ հեռաւոր իրազգիներ, Եգիպտացիներ, Հապէշներ, Պաղեստինցի հրեաներ ու մահմետականներ ևս, առանց երբէք հաշուի առնելու վատնուելիք այն մեծագումար ծախսերը, ամէն տարի դրեթէ՝ մեծաքանակ թիւով կ'ուզան Լիբանանի այս ընտիր ափերը, անցնելու համար ամառնային իրենց երեք ու յաճախ ալ չորս ամիսներու շրջանը՝ և հարկ չիկայ ըսելու թէ՝ յաւարտ ամառնային շրջանի, ամէնքն ալ զովացած, կազդուրուած ու բուժուած ետ կը վերադառնան իրենց նախկին բոյները:

Լիբանանի ամառանոցներէն շատ շատեր, մայրաքաղաքին ճիշտ ու ճիշտ հանդիպակաց սարալանջերուն վրայ կը դառնուն. հետեւաբար գիշերը, շատ հաճելի է դիտել ու հմայուիլ այդ սարերէն բռնկող հազար ու մէկ լոյսերու վա՛ռ վա՛ռ պլպլացումը, որոնք յար և նման են երկինքի երեսին վրայ փռուած այն բլբլաւոր ու լուսաւոր աստղերու պլպլացումին...

* * *

12 Օգոստոս կիրակի վա՛ղ, վա՛ղ առաւօտուն ինքնարշարժ կը նստինք Պէյրութէն՝ բարձրանալու և քանի մը օրեր անցնելու համար Լիբանանի լեռներուն վրայ:

Թէևս երկինքը աստղազարդ է տակաւին՝ և սա կայն աստղեր, յամբօրէն կը մարին, կը մարմրին ու մէկիկ մէկիկ կ'անյայտանան անհունին մէջ քանի այդը կը բացուի...:

Ամառնային լուսինն ա՛լ սէգ ու հպարտ, կարծես

գիշերն ի բուն գեղատեսիլ Լիբանանի վրայ հսկելէն՝ յոգնած, դադրած կը ճերմկէր, կը պարզուէր ու կ'արտորար ինքն ալ աներեւոյթանալու անհունին լայնածաւալ ծոցը:

Յանկարծ՝ ինքնաշարժնիս կը շարժի... վարիչը՝ խօստացուած լիառատ ճանապարհածախսի խինթ ու չպարէն տարուած թող կուտայ ամենեւին ինքնաշարժին ընթացքը, որպէսզի ան սուրա՛յ սանձարձակ...: Իրեն՝ կը պատուիրենք քչիկ մը կամաց քչիկ. ո՛չ թէ որեւիցէ վտանգէ մը վախնալնուս, այլ դիտելու համար դէս ու դէն երեւցող սիրուն տեսարանները, — կանանչազարդ պարտէզներն ու այգիները, մայրիներով պծնուած անտառներն ու պուրակները և վերջապէս մայր բնութեան սքանչելիքները, որոնք ինքնաշարժին սրընթաց արագութեան հետեւանքով աչքի՛ աղնթարթի մը հանդոյն՝ կը սահին ու կ'անցնին մեր առջեւէն, ինչ որ մեզ անկարողութեան կը մատնեն փշուր մը բան իսկ՝ պահելու մտքերնուս մէջ որպէս յո՛ւշ:

Բոպէական կը հասնինք Անթիլիաս(*) — Կարողիկոսացիս — մինչև հոս ճամբուն ուղղահայեաց ու հարթ ըլլալուն պատճառաւ: Այստեղ, վարիչնիս՝ ինքնաշարժը դէպի վեր հիւս. արեւելեան լեռան կողմը կը դարձնէ ու այս անգամ քչելով յամբընթաց, մեզի կ'ըսէ. — Այժմ կամաց-կամաց պիտի քչեմ, որպէսզի ձեր փափաքին գոհացում տամ:

(*) Անթիլիաս՝ Պէյրութէն հազիւ 10 ֆիլօքս հեռաւորութեամբ՝ նոխ պարեգներով ու նարնջենիներով շրջապատուած ծովափնեայ շէն ու շէնդ գիւղաքաղաք մըն է, ուր կը գտնուի Մեծի Տանն Կրիկիոյ Հայրապետութեան ծանօթ Դպրեվանքը:

Խեղժք դաւիթ, մեղ այդպիսով կուզէր համոզել, չէր ըսեր թէ ինքնաշարժը դէպի զարիվեր արդէն իսկ չէր կարող սուրալ նախկին թափով:

Ասփալթէ սեւ ու փայլուն և երկարածի՛ք համակ կանանչադարձ մայրիներով եղերուած՝ օձապտոյտ ճամբաներէ կը յառաջանանք դէպի առաջ, դիտելով ու սքանչանալով մեր առջև պարզուող բնութեան իսկապէս հրաշակերտ արդուդարդը:

Քանի կը բարձրանանք, սարերէն ու ձորերէն փչող ջրնջ ու մաքուր անուշաբոյր օդ մը, լիաթոք կուլ կուտանք:

Այլեւս, չկայ լուսին, չկան աստղեր... Արշալոյսը կը բացուի և իր լոյսի առաջին ցուքերով կը ճերմեկցնէ նախ՝ բարձրադագած լեռանց կատարները, հոսկ ուրեմն ամենուրեք:

Շատ չանցնիր, Լիբանանի կարմիր արեւն ալ կը ցաթի կանանչ լեռան ետեւէն՝ ու ծիրանափայլ ճառագայթներով կ'ուգայ իր սիրոյ ողջի՛ւնը տալ համայն գիւղադնացութեան մը...:

Դիւղեր ու գիւղակներ, ոտքի վրայ են արդէն. հանդիպակաց աւաններու ծխաններէն մուխը սի՛ւն սի՛ւն վեր կը բարձրանայ, աքաղաղները թափ տալով իրենց թեւերուն՝ կանչ կուտան իրենց դիւ ձայնով զրացի աքաղաղներուն:

Դէս սւղէն՝ կանանչադեղ այգեստաններու մէջ գիւղադնացիներ ման կ'ուզան ծծելով առաւօտեան դուլապարար օդը, միանգամայն համտեսելով ստէպ առ ստէպ կիսահաս ողկո՛յգներու խաղողահատիկները: Քիչ յետոյ, զիմացի վանքերը, քաղաքները և եկեղեցիներու դանգակներն ալ կ'սկսին որոտաձայն՝ ղօղանջել ու Քրիստոսնայ հաւատացեալ ժողովուրդները եկեղեցի հրաւիրել: (*)

Ի՛նչ գեղեցիկ է ամառուան առաւօտը Լիբանանի գիւղերուն մէջ...:

Պահիկ մը վերջ՝ ինքնաշարժնիս կանգ կ'առնէ աղբիւրի մը մօտիկ, մի գուցէ ջուր առնելու նպատակաւ:

Մենք ալ պատեն ատիթէն օգտուելով վար կ'իջնենք. կը մօտենանք աղբիւրին՝ ու կ'սկսինք ափով ու մայ առ ու մայ խմել: Կը խմենք ու կը խմենք, բայց չենք յագեցնար. վասնզի ջուրը ոչ միայն պաղո՛ւկ այ միեւնոյն ատեն թեթեւ է շատ թեթեւ:

Երկու գեղջկուհիներ՝ զոր աւելի լաւ կ'ըլլար կոչել «զոյք մը աղաւնիներ» կուժերնին ուսերնուն վըրայ առած, աղբիւր կ'ուզան ջուր տանելու: Անոնք երբ կը մօտենան մեզի քաղաքավարօրէն կը բարեւեն, Bonjour գոչելով. Tous les jours կը պատասխանենք սրտուրախ:

Այստեղ՝ կարծեմ շատ յարմար է միջերում մընել:

Լիբանանցի ռամիկ գիւղացիներ, այր թէ կին,

(*) Լիբանան՝ շատ հարուս է իր վանքերով ու եկեղեցիներով: Կ'ըսուի քե՛ անոնց քիւր Լիբանանի հազիւ կես միլիոն ժողովուրդին մեջ կը հասնի մօտաւորապէս 1850ի:

Նքե երբեք՝ գրոյկիս սիրելի բնօրհայտները փափաքին գիտնալ այդ եկեղեցիներուն մեջ ծառայող կղերներուն (խուրի) որո՞ւ քիւր ալ, բոլ բարեհաճին իւրաքանչիւր եկեղեցւոյ մեջ միջին հաշուով հինգ կղեր հաշուել ու զսնել:

Եկեղեցի՛ վանքերուն այս պակասելի քիւր քերեսս անոր համար, որ Լիբանանցի՛ շատ կրօնամոլ ժողովուրդ մըն են:

մանչ թէ աղջիկ, փոքր ու մեծ երբ հանդիպին որեւիցէ տափառ հաշնող, փողկապ կրող, չիք տարազող մէկու մը, անոր սանկ քիչ մ'աւելի յարգանք և քաղաքավարութիւն ցոյց տալու նպատակաւ՝ կը բարեւեն ֆրանսերէն *bonjour* կամ *bonsoir* բառերով՝ թէ ոչ իրենց արարներէն սովորական շնորաք սախտի>ով:

Ֆրանսերէն լեզուն շատ սիրուած ու տարածուած է Լիբանանի մէջ. գրեթէ շատե՛ր մեծամասնօրէն, իրենց մայրենի լեզուին նման սահուն կը խօսին ու կը հնչեն ֆրանսերէնը: Իսկ անուս՝ գիւղացիներ ինչպէս ըսինք, քանի մը *bonjour, bonsoir, comment allez-vous*ի պէս բառեր արդէն իսկ իւրացուցած ըլլալով իրենց մէջ, ի պահանջել հարկին զանոնք կը գործածեն իւրայիններու և օտարներուն առջև:

— Խօսք կ'ուղղենք գեղջկուհիներուն՝ հարցնելով անոնց թէ ի՞նչ կը կոչուէր այդ աղբիւրը: Անոնք սիրով ու ժպտաղէմ կը պատասխանեն, Այն Ար: Այն Ար, քանի մը տասնեակ տուններէ բաղկացած՝ սիրուն գիւղակ մըն է:

Տասը վայրկեան դադարէ մը յետոյ, դարձեալ կը նետուինք ինքնաշարժ ու կը յառաջանանք մերթ՝ մեղմընթաց, մերթ՝ արագընթաց միշտ օձապտոյտ և մայրիներով եզերուած ճամբաներէ:

Քառորդ ժամ ետք, ինքնաշարժնիս կանդ կ'առնէ նորէն. այս անգամ ուրիշ աղբերակի մը քովիկ՝ Այն Այի:

Այն Ալէն ևս, փոքրիկ հովո՛ց մըն է: Ինքնաշարժնիս կ'ընթանայ դէպի Պիքֆայա՝:

Շատ անգամներ լսեր էինք՝ թէ Պիքֆայա Լիբանանի գիւղերուն առաջնակարգ տեղը կը գրաւէ իր օդի մաքրութեան ու գեղազուարճ տեսարաններուն համար, բայց զա՛յն տեղով ու զիւրքով տեսնելու հաճոյքը բնաւ չէինք ունեցած տակաւին:

Արդ վայրկեան առաջ՝ Պիքֆայա հասնելու մեր հետաքրքրութիւնը շատ վա՛ռ էր. ա՛լ չէինք փափաքեր որ ինքնաշարժնիս դանդաղեր. ընդհակառակը կը պնդէինք վարիչին որ քիչ մը արագացնէ անոր ընթացքը:

Քանի մը վայրկեան վերջ՝ պարտէզներով ու այգիներով չրջապատուած համակ կանանչադարդ գիւղէ մը մուտք կը գործենք:

Ահա՛ այս է Պիքֆայան՝ կը ձայնեն մեզ:

Պիքֆայա՛... Պիքֆայա՛...

Ինքնաշարժնիս կը մեղմացնէ իր գնացքը և մենք գոհացում կ'ուտանք մեր վառվռո՛ւն հետաքրքրութեանց՝ զիտելով պողոտային երկու կողմերուն վրայ կառուցուած շար ի շար սիրունիկ ու գեղակերտ տուները, որոնցմէ ոմանք հազիւ նշմարելի կ'ըլլան թանձր ու խիտ կանանչութեանց ընդմէջէն:

Մի քանի րոպէ ալ, Պիքֆայայի փոքրիկ հրապարակն ենք արդէն:

Ինքնաշարժէն վար կ'ուզանք, խնդրելով վարիչէն՝ որ մեզի քանի մը ժամ սլաճմանաժամ տայ:

Ու կ'սկսինք չրջադայիլ նախ՝ Պիքֆայայի շուկան:

Ամէնդի, բաղմութի՛ւն եռուղե՛ռ, խանդավառութի՛ւն...:

Այս գիւղը, լիքն էր մարդոցմով՝ և ան ալ մեծամասամբ Հայերով:

Կարծես թէ Պիքֆայան՝ փոքրիկ Հայաստան մը եղած ըլլար, ինչու որ ամէն քայլափոխիւիդ կը հանդիպիս հայու մը, յաճախ ալ բարեկամի մը, ու այն ատեն բացի՝ հայերէն քաղցրահնչի՛ւն բարբառէն ուրիշ լեզու մը չի զրուցուիր:

Ոհ, արդեօք որքա՛ն մխիթարական է՝ և հոգեկան ի՛նչ մեծ հրճուանք հայու մը համար, հայերէն գեղեցւո՛ւ

է 40ի մօտ աշակերտութիւն մը, ուսուցչութեամբ՝ Պ. Վաղինակ Բիւրատի: (Որդի վաղամեռիկ՝ Ս. Բիւրատի)

Կրթական այս տարուան արդիւնքէն՝ ծնողքներ բոլորն ալ գոհ են մնացած:

Ազգ. այս մարմիններու անդամները, զիտակից իրենց վսեմ պարտականութեան՝ մինչեւ ցարդ, գործած են սիրով ու եռանդով՝ յառաջ տանելու համար Ազգ. նուիրական գործերը:

Կ'իմանանք որ Պէյրութէն՝ պարբերաբար քահանայ մը կ'այցելէ այս դպրոցը և տեղւոյն Յոյն Օրթօքս եկեղեցւոյն մէջ Ս. պատարագ մատուցանելով հոգեւորապէս կը մխիթարէ Պիքֆայաքնակ մեր հաւատաւոր հայրենակիցները:

Ապա՝ Պիքֆայայի մէջ հանդիպում կ'ունենանք հայկական «Ղարիպ» թատերախումբի շարք մը դերասան—դերասանուհիներու հետ, որոնք օգուտ քաղելով ամառնային եղանակի այս գեղեցիկ պատեհ առիթէն, պատրաստած են նորոգ ողբացեալ հմուտ երգիծաբան՝ Երուանդ Օտեանի «Չարչըլը Արթին Աղա» խիստ ծիծաղաշարժ կատակերգութիւնը:

Ասոնց՝ ներկայացումը տեղի կ'ունենայ 12 Օգոստոս կիրակի երեկոյեան ժամը 9ին Պիքֆայայի «Նաբօլօն» պարասրահին մէջ:

Ներկայացումը կ'անցնի շատ յաջող, ուր ներկայ հայ թէ օտար հոծ հասարակութիւն մը, երեք ժամ անընդհատ կ'անցնէ քահ քահի և ծիծաղի ժամեր:

Ամառաշրջիկներու համար «Ղարիպ» թատերախումբի այս ժեստը, գովելի է ու միանգամայն քաջալերելի. նամանակահատիկ երբ ներկայացումը կը սարգուի ի նպաստ «Ղարիպ»ին, միաժամանակ տեղւոյն Հայ Ազգ. խեղճուկ վարժարանին:

Մեր ուղեւորութիւնը չէինք մոռցած սակայն. կը փութանք ժամացոյցը նայիլ, կը տեսնենք որ ժամը

Յը 15 անց էր. հետեւաբար կ'շտապենք հասնիլ մեր ինքնաշարժին քով:

Վարիչը՝ իզո՛ւր մեզ կ'սպասէր. շուտով կը ցատկենք ինքնաշարժ ու ցտեսութիւն... ցտեսութիւն... մաղթելով մեզ շրջապատող սիրելի բարեկամներուն՝ կը սուրանք դէպի վե՛ր:

Մեր ճամբորդութիւնը վելջ չէր գտեր դեռ. Պիքֆայայէն ետք՝ մեր հետաքրքրութիւնը տակաւ եռո՛ւն էր տեսնելու Տհուր-Շուէրը, Պիքէնթան ու Լիբանանի բարձրաբերձ՝ ձիւնապատ լեռը Սաննին(*)...:

Կը յառաջդիմենք մշտական օձապտոյտ ճամբաներէ՝ քսան վայրկեան մըն ալ, և ահա՛ Տհուր-Շուէրն ենք:

Տհուր-Շուէ՛ր... Տհուր-Շուէ՛ր...

Դարձեալ ինքնաշարժէն վար կ'ուգանք ու կը դիտենք մեր բոլորովին:

Ի՛նչ հիանալի տեսարան... իրա՛ւ որ, Տհուր-Շուէր՝ Լիբանանի ամենաբարձր ամառանոցներէն մէկն է. բարձրադիրք, յա՛ղթ ու վսե՛մ: Ծովէն 1,200 մէթր բարձրութիւն իսկ Պէյրութէն 26 քիլօմէթր հեռաւորութիւն ունեցող այս եզակի գիւղը, ունի շատ սիրուն օթէլներ, այգիներ, պարտէզներ, պաղո՛ւկ աղքիւրներ ու մայրիներու անտառներ:

(*) Լիբանանի գլխաւոր լեռներն են...—

Djebel	Sannine	2650	(m)
»	Kenisseh	2540	(m)
»	el-Ejl	2450	(m)
»	Akkar	2139	(m)
»	el-Niha	1850	(m)
»	Rihan	1700	(m)
»	Barouk	1600	(m)

T'Anti-Liban, Djebel el-Cheikh կամ Hermon 2880 (m)

Կը լսենք որ, Տհուր-Շուէրի պտղեղէն ու մսեղէններն ալ շատ առատ են ու աժան:

Վերջապէս՝ Տհուր-Շուէր ամէն տեսակի գեղեցկութիւններով ու յարմարութիւններով օժտուած ընտըրելագոյն ամարանոց մըն է՝ ուրտեղ այցելող մէնմի գիւղապետաց կրնայ կատարեալ հանգիստ ու կազդոյր գտնել:

Կը պատմուի՝ թէ այս տարի Տհուր-Շուէր ժամանող զբօսաշրջիկներու թիւը, աւելի ստուար է եղածքան նախկին տարին:

Այստեղ՝ միջանկեալով բացատրութիւն մը տանք, կարծեմ թէ չահեկան կ'ըլլայ:

Ըսինք թէ՝ Լիբանանի մէջ ընտիր ամարանոցներ շատ կան որոնք սակայն, միշտ իւրայատուկ բանով մը, կը գերազանցէ մէկգմէկ:

Տողերուս մէջ, որքան որ Տհուր-Շուէրի վրայ գովասանքներ հիւսեցինք, բայց և այնպէս, երբէք չէինք կրնար մոռնալ անդին՝ Ջահլէն, իր չոր կլիմայով աժանութիւնով ու կենսապարզեւ «Վատի»ով. Համառունը, իր նշանաւոր խաղողով. Սօֆա՛րը, իր բարձրութեամբ. Շթորա՛ն, իր սեխով ու ձմեռուկով, Մէյրուպա՛ն, իր խնձորով. Ալէ՛յը, իր շիքութեամբ ու մօտիկութեամբ. վերջապէս Իժտէյտիա, Համմանա, Ֆալլուդա, Պէյթ-Մէրի, Պրումանայ ասոնց ամէնն ալ ընտիր ամարանոցներ կը սեպուին՝ որոնց իւրաքանչիւրը սակայն, ինչպէս կանխեցինք ունի առանցնայատուկ բարեմասնութիւն մը(*):

Տհուր-Շուէրի մայրիներու անտառը

(*) Ջահլիյի, Ալիյի, Ռայեսգի, Սուֆ-էլ-Ղարաի մէջ ալ ունինք 30 եւ յաճախ ալ աւելի տունե բաղկացեալ հայ փոքրիկ գաղութներ, որոնք խիստ ուրախ ենք ըսելու քի վաղուց՝ արդէն ունին իրենց ուրոյն մասունքներ:

Օգոստոս 12ի Ս. Աստուածածնայ տօնը շատ փառաւոր անցաւ Տհուր-Շուէրի մէջ:

Պէյրութէն՝ Ամանոս վրանաքաղաքի Ս. Երրորդու թիւն եկեղեցւոյ հողեւոր հովիւ Տ. Յուսիկ քհն. Այէն-եան (Բէնսպցի) 12 Օգոստոս կիրակի օր տեղւոյն Յոյն Օրթոտօքս եկեղեցւոյն մէջ Ս. Պատարագ մատոյց, ու աւուր պատշաճի խօսեցաւ կարճ բայց հասկնալի քարոզ մը:

Ներկայ էին 100ի մօտ հայեր երկու սեռէ ալ:

Ներկաներուն մէջ, կային բաւականաչափ ալ ծանօթ դէմքեր:

Յաւարտ պատարագի՝ տեղի ունեցաւ ըստ մեր Հայաստանեայ Առաքելական եկեղեցւոյ սովորութեան՝ խաղող-օրհնէնք:

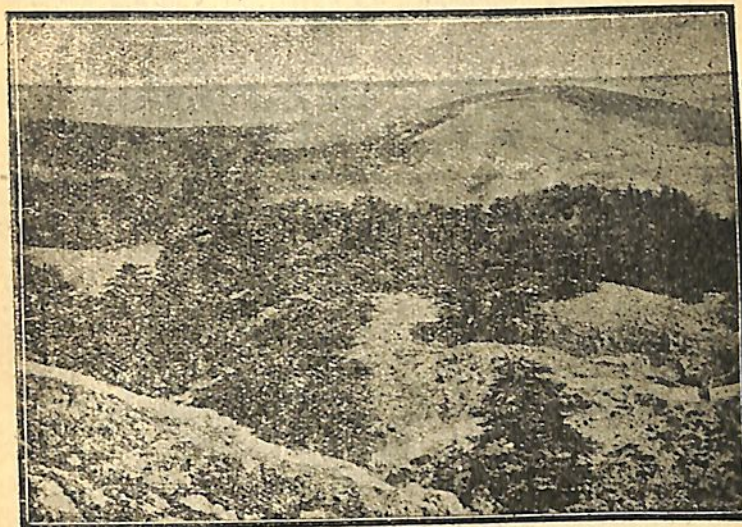
Ապա՝ ժողովուրդը բաժնուեցաւ հողեպէս ուրախ ու զուարթ տալաւորութեան մը տակ:

Զմոռնանք ըսելու թէ՝ նոյն քհն. Հայրը, հետեւեալ երկուշաբթի Մեռելոցի օր, հանդիսաւոր պատարագ մատոյց Պիքֆայայի մէջ:

Տհուր-Շուէրի կապուտագեղ երկնականարին տակ

վարժարանները, միշտ ազգային ու Տոմային ոգիով մը օժտուած:

Նամանաւանդ մեր Զահեպեմակ հայրենակիցները, որոնք ստուար քիւ մը կը կազմեն, շատ բախաւոր են՝ (Ազգ. բարեւար Տիար Բարսեղ Պալղգեանի շինել տուած) իրենց ազգապատկան Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ սիրունիկ ու փարաւեկ եկեղեցով:

Les Cèdres du Liban

Լիբանանի պատմական Մայրիները

«Կենդանի վկաներ՝ սահող անթիւ զարկու...»

Ըստ Ս. Գրոց կը պատմուի քե.—

Սողոմոն քաղաւորը Լիբանանի եղելիներով՝ զահաւորակ մը կ'անգնել տուած է իրեն համար:

Ծանօթ.— Լիբանանի պատմական մայրիները կը գրանուին Լիբանանի հիւսիսային կողմը, Թրիքօլի — Պեարրէ — Էհսիքի կից՝ Պէյրուսէն 165 ֆիլովքը հեռաւորութեամբ՝ 1900 մէք բարձրութեան մը վրայ:

Սօմար	բարձր.	1250	մէք	հեռաւոր.	29	ֆմ.
Մէյրուպա	»	1245	»	»	51	»
Ֆալլուպա	»	1150	»	»	36	»
Համմանա	»	1100	»	»	33	»

երկու ժամէն աւելի զբօսներէ վերջ՝ ինքնաշարժ կը փութանք ու կ'ուղեւորուինք միշտ քիչ մ'աւելի բարձրանալով:

Հինգ վայրկեանէն, կը հասնինք Տհուր-Շուէրի նորակառոյց հոշակաւոր ու աննման Օթէլ Բասուֆը՝ որուն բակին առջեւ ճամբուն երկու եզերքներուն վըրայ տասնեակ մը օթօներ շարուած յաճախորդի կըսպասեն: Օթէլին մէջ երանելի մարդիկ կը վիտա'ն...

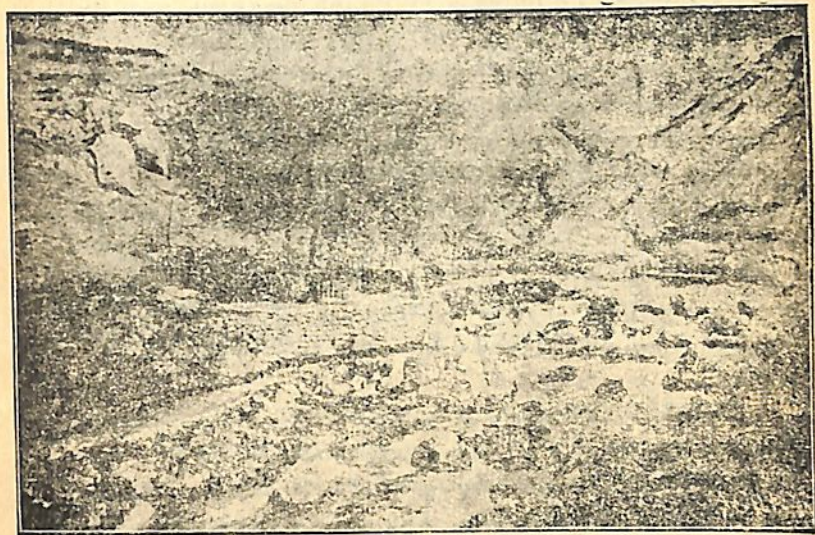
Այստեղ՝ ժամանած են մեծահարուստ եգիպտացիներ, եգիպտահայեր, Իրաքցիներ, Հրեաներ ու Մահմետականներ, վայելելու համար բնութեան՝ ինչ քանք, պարզեւած ամբողջ գեղեցկութիւնները...

Օթէլ Բասուֆ՝ որ առանձնութեան մէջ սքանչելի դիրքի մը վրայ կը բարձրանայ, ունի հոյակապ կերտուածք հորս յարկանի, 100ի մօտ խիստ օգասուն սենեակներով:

Գիշեր տառն՝ կ'արժէ իրա'ւ որ, ժուռ գալ դէպի Օթէլ Բասուֆ՝ դիտելու համար անոր ելեկտրական յորդ ու երփներանգ ողողուն լոյսերը, որոնք գիշերային խոր մթութիւնը լոյս ցերեկի կը վերածեն...

Օթէլ Բասուֆէն՝ ինքնաշարժնիս կը յառաջանայ և ահա՛ քանի մը վայրկեան յետոյ, կը մտնենք սաղարթախիտ մայրիներով պատուած անտառակի մը մէջ:

Քիչ մ'ալ յառաջ, ու այս անգամ ինքնաշարժնիս կանգ կառնէ այլ՝ փոքրիկ բայց սիրունիկ օթէլի մը

Զահլիի հոգեպարա՛ւ Վասի - սրճարանը

Համֆուճ	բարձր.	1100 մէթր	հեռաւոր.	21 ֆմ.
Շքորա	>	1000 >	>	51 >
Զահլի	>	950 >	>	59 >
Ալի	>	850 >	>	16 >
Սուֆ-էլ-Ղարալ	>	800 >	>	23 >
Պրումանա	>	780 >	>	23 >

առաջ՝ որուն շրջակայքը կան քանի մը տուններ ու սրճարաններ:

Աւելի հեռունքը... աստ և անդ, կը նշմարուին ճիշտ մեր Հայկական բնագաւառի չքնա՛ղ ու բանաստեղծական վայրերը յիշեցնող՝ գիւղեր, գիւղակներ, սարեր, ձորեր, այգիներ ու մայրի ծառերու ուղղա՝ ձի՛գ անհամար շարքեր...:

Այս անտառակին անունը, Լիբանանցիներ յորջորջած են Պուա տը Պուլօնյը (Bois de Boulogne), Պուլօնիայի Անտառ, որը ստոյգապէս կը նմանի եղեր ֆրանսայի դաւառներուն մէջ գտնուող Պուլօնիային:

Վարիչնիս՝ քիչ մը ևս կը քչէ և կը հասնինք Մըրուտ:

Մըրուտ, փոքրիկ բայց պարտէզներով, այգիներով ու մայրիներու անտառներով շրջապատուած՝ փըն՝ աըռելի հովո՛ց մըն է. փռուած է սարահարթի մը վըրան:

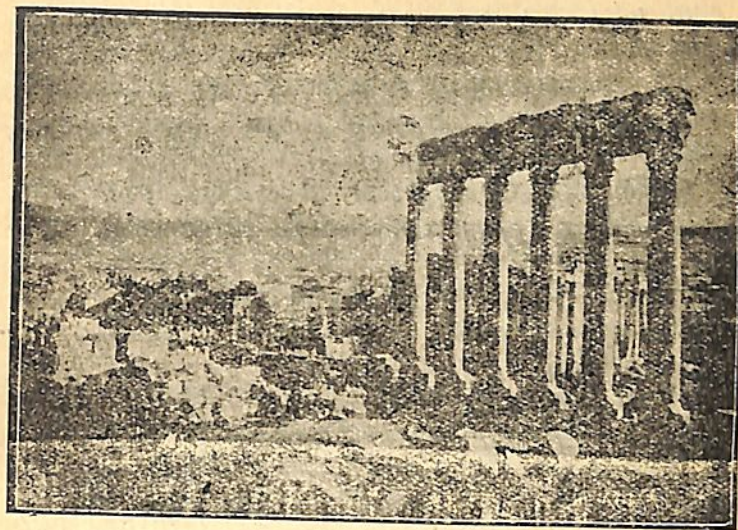
Մովէն 1,200 մէթր բարձրութիւն (Տհուր-Շուէրի չափ) և Պէյրուսէն 27 քիլոմէթր հեռաւորութիւն ունեցող Մըրուտ, բացի տեղացիներէ՝ իր մէջ կը հաշուէ 10—12 հայ ընտանիքներ ևս, որոնք եկած են սոսկ իրենց ամառնային եղանակը անցնելու:

Այս գիւղին մէջ, եօթը գուա՛րթ ու շէնշո՛ղ զրեր կ'անցնենք, ծծելով ու ըմպելով լիահագագ անոր յըստակ օդն ու ջուրը:

Օրն ի բուն՝ ման կ'ուզանք պարտէզներու, այգիներու և մայրիներու անտառներուն մէջ:

Ոհ, ի՛նչ գո՛ղտը է ու քնաբեր, մայրիներուն հովասո՛ւն չուքը...:

Սիրակա՛ն մեծ մօրս՝ ինձ պատմած մէկ յոյժ հետաքրքրաշա՛րժ մանրավէպի հազիւ թէ սա՛ նախադասութիւնը կը յիշեմ. «Զիս մայրիներու չուքը տարէ՛ք, որպէսզի զովանամ, քնանամ ու գորանամ»:

Les Colonnades de Baalbek

Պաալպէփի հնամենի եւ նշանաւոր սիւները

«... Որոնք այնքա՛ն շեղութեամբ կը կրեն սակաւ, Մեծն Արամազդի սկանչելագործ կամարը, եւ իրենց սխալի՛ մեծութեամբ ու բարձրութեամբ՝ — կարծես մէյ մեկ մնայուն ու ջահակիր «փարոս»ներ — կը լուսաւորեն ընդմիջ գեղազա՛ւրդ Լիբանանի լեռները...»:

Ծանօթ. — Պաալպէփի նշանաւոր սիւներն ու փլատակներ կը գտնուին Լիբանանի հիւս. արեւելեան կողմը, Զանկ — Ռայեազի կից՝ Պէյրութէն 90 քիլոմէթր հեռաւորութեամբ՝ 1165 մէթր բարձրութեան մը վրայ:

Ու կը խօսակցինք մտերմաբար հայ թէ տեղացի բարեկամներու հետ:

Ի՛նչքան զարմանալի է ըսել որ, մէկ շաբթուան մէջ մեր կցկտուր արաբերէնով՝ գրեթէ գիւղին բոլոր մարդոց հետ բարեկամացեր էինք:

Լիբանանցի գեղջուկը կամ գեղջկուհին, թէև քիչ մը պարզամիտ՝ բայց շատ ասպնջասէր ու անուշ լեզուանի է:

Իսկ Լիբանանցի հայը՝ շնորհիւ իր ճարպիկ, աշխատունակ՝ ու շինարար ոգիին զարդն է Լիբանանի. ինչպէս որ հայը՝ էր ժամանակ մը ընտիր զարդը, երբեմնի՝ Սուլթանական Թուրքիոյ:

Լիբանանցիներ, իրենք եւս կը փաստեն մեր այս խօսքը, երբ իրենց արաբական ասուլիւնով՝ շատ յաճախակի կ'ըսեն ու կը կրկնեն մեզ Հայերուս. «Երմեմ Եադրին» Հայերը ճարպիկ են՝ աշխատասէր:

Մըրուփ առաւօտը իսկապէս շատ գեղեցիկ է... Այգէն առաջ՝ երբ մենք տակաւին աստուածային խաղաղ ու մեղրանո՞յշ խոր քունի մը մէջ թաղուած կը ննջենք, ահա՛ իսկոյն, դռնէ՛ ի դուռ շրջող և կաթեղէն — բանջարեղէն վաճառող — ոմանք զրաստներով, ուրիշներ հետիոտն — գեղջուկ-գեղջկուհիներու մերթ՝ խրպոտ ու մերթ՝ մեկանոյշ կանչը, մեզ ընդո՞ստ կ'արթնցնեն մեր նինջերէն...

Ա՛լ չենք կարող անկողնին մէջ մնալ. դուրս կը ցատկենք ուր չնչելով առաւօտեան քաղցր ու մեղմի՛կ զեփիւռ մը, անհուն աշխոյժով ու խնորժակով կը լեցուինք, այնպէս որ, մեզի հրամցուած ամենահամեստ նախաճաշն անգամ անյապօրէն կուլ կուտանք:

Փոքրիկ բացատրութիւն մը ևս. —

Լիբանանցի՝ գեղջուկ-գեղջկուհիներ տարուան աւազանային այս երեք կամ չորս ամիսներու ընթացքին, սոսկալի արթուն՝ ու աչքբաց կ'ըլլան, իրենց ամէն

ինչքերը ծախու հանելով գիւղագնացներուն՝ այս կերպով հայթայթելու համար իրենց բաղմանդամ ընտանեաց տարեկան կենսամթերքները(*):

Շաբթուան եօթը օրերնիս կ'անցնին շատ շուտ, թէև շատ հաճելի որմէ վերջ՝ կը փափաքինք շրջան մըն ալ ընել, անպայման տեսնելու համար Պիսքէն-Թան ու Սաննինը, որոնք արդարեւ մեր հետաքրքրութեան վերջին կայանները պիտի ըլլային:

Ուստի 19 Օգոստոս կիրակի առաւօտուն՝ կանուխ կէկ օթօ մը կը վարձենք ու կուղղուինք դէպի Պիսքէնթա:

Ինքնաշարժնիս նախ՝ Պոլսնիայի հիւս. արեւելեան կողմէն կը յառաջանայ շրիշխտակ ձորակողմը, հոն՝ կը հանդիպինք Խընչարա, հուսկ յետոյ Թըղրին գիւղերը, (այս գիւղերուն մէջ ալ ի՛նչ ըսես տանձ շատ կայ) անկէ՛ բաւական ճամբայ մը հարթութեան վրայ կտրելէ ետք, ինքնաշարժնիս այս անգամ ափ կ'առնէ Պիսքէնթայի վերելքը:

Շատ տարօրինակ վերելք մըն է սսիկա, ուր ինքնաշարժը անհամար օձապտոյտ ճամբաներէ՝ որոտալի՛ր ճռինչով մը մեր ականջները խլացնելով՝ հաղիւ թէ կը բարձրանայ դէպի վե՛ր...:

(*) Լիբանանցի սակաւապէս ժողովուրդ մըն են: Ասոնց պարելակերպը շատ պարզ է ու հասարակ: Բացառութիւնները միշտ յարգելով՝ կրնանք ըսել որ, ասոնց սովորական հաշի կը կազմեն քիչ մը գիշուն, (միքապսուղ) աման մը մուկեօրէ, (ոսպ-պպուր) եւ աման մըն ալ ֆուլ կամ համմուս: (Ծայրագոյն ասիւնան խաւուած, ծեծուած, բակլա-սիսեռ).

Այսուհանդերձ, քաղաքակրթոքն՝ Լիբանանցի քաղաքավար են, նամանաւանդ արդուգարդի ամաքեօրներ:

Իսկ բարբերով ու սովորութիւններով՝ անոնք

Այսպէս, երեք քառորդ ժամ դժուարամատոյց ճամբաներէ ուղղուելէ յետոյ, ահա՝ հոն ենք արդէն։ Պիսքէնթա՛... Պիսքէնթա՛...

Պիսքէնթայի բարձրութիւնը ծովէն՝ 1,230 մէթր է. իսկ հեռաւորութիւնը մայրաքաղաքէն՝ 56 քիլոմէթր։

Այս գիւղը, որ հաստատուած է Սաննին լեռան ստորոտը համարուող ձորակողի մը վրայ, շնորհիւ իր պաղ ու ջինջ կլիմային, զուլալ աղբիւրներուն և պըտղառատ հանգամանքին՝ խիստ ընտիր ամառանոց մըն է։

— Պիսքէնթայի՞ ինչը լաւ է. 0՝, կարծեմ թէ ճերմակ սալո՞րը, կարմիր դե՛ղձը... Հոս ալ ամէն տարի, գիւղագնացներու թիւը նուազ չէ, ըսենք անմիջապէս որ մեր Ամերիկացի բարեկամներուն ընտրեալ ամառանոցը այս գիւղն է եղած միշտ։

Կ'իմանանք որ, Պիսքէնթայի այս հեռաւոր ափերուն մէջ անգամ 7—8 տունէ բաղկացեալ փոքրիկ հայ գաղութ մը ունինք, որոնք ամառ թէ ձմեռ ընդմիշտ վայելելու հաճոյքը ունին այս վայրին սառնաշունչ կլիման։

Մեր Հայրենակիցները, ուրախութեամբ կը պատմեն թէ՛ տեղւոյն մէջ հայ բժիշկ մըն ալ ունին յան-

սաս կը մօտեման մերիճեցնուին. քերես այս և գլխաւոր պատճառը, երբ ոչ երկու տարեքան Բրիտանացի ըլլալու հանգամանք, որ Լիբանանցի Հայն ու տեղացիներն հետեւի եւ եղբայրօրէն՝ ցարդ ապրած են, կ'ապրին ու պիտի ապրին ալ, միմիանց հետ։ Լիբանանահայեր արդէն իսկ, պարկեց ու հաւատարիմ բաղաճակներ կը համարուին ասպնջական Մե՛ծն Լիբանանի։

Լիբանանը տեսնապէս. — Լիբանան լեռնային ու դաշտային երկու մասերէ բաղկացած՝ հանրապետական փոքրիկ, բայց սիրուն երկիր մըն է՝ որ կարսադրէ գլխաւորաբար. — մեսաֆս, խաղող, նարինջ, պանան, գետ-

ձին՝ Տօքթ. Մ. Մանուկեանի (Տարսոնցի)։ Տօքթ. Մ. Մանուկեան՝ լման տասը տարիէ իվեր կը բնակի Պիսքէնթայի մէջ և իր մասնագիտութեամբ ոչ միայն Հայոց՝ այլ տեղացի շրջանակներու մէջ ալ, շատ օգտակար է եղած ու համբաւի տիրացած։

Այդ օրը, կը գիշերենք Պիսքէնթաբնակ մեր հայրենակիցներէն միոյն տունը, ուր կ'ստեղծուի տեղացի և հայերէ կազմուած մտերմիկ մթնոլորտ մը։

Ի մէջ այլոց՝ եղան շահեկան դրոյցներ Պիսքէնթայի և Սաննինի վրայ. — թէ՛ ինչպէս Սուրիացիներ, Ֆրանսացիներ, ու զանազան բարձր վարժարաններու ուսանողներ, ամառ և նոյնիսկ ձմեռ խտաշունչ եղանակներուն մէջ, մեծ թիւերով կ'այցելեն Պիսքէնթա՛ իրիկուն մը կ'անցնեն հոն՝ վաղայաջորդ առաւօտ գիշերանց Սաննինի գագաթը բարձրանալու համար։

Ուրեմն Սաննին այսքա՛ն պատմական ու հետաքրքրական լե՛ռ մըն է. կը խորհրդածենք մենք մըտովին և անոր ականատես ըլլալու մեր եռանդը կը կրկնապատկուի։

Արդ, կէս գիշերէն երկու ժամ վերջը, պէտք էր արթննալ։

Արդէն ճիշտ որոշեալ ժամուն՝ արթնցած էինք. մեր իրիկունէ՛ պատրաստած պաշարները ուտեհնուս անցուցած, լուռ ու շուտափոյթ քայլերով՝ ութը երիտասարդ ընկերներով ճամբայ կ'ելլենք։

Նախնոր, ծխախոտ, ձիթապտուղ, բանջարեղէն եւ արմըսիք. ինչպէս ցորեն, գարի, սիսեռ, ոսպ եւայլն։

Հաշիւ եղած է որ Լիբանանցիք՝ իրենց տարեկան հացահատիկէն 8/10րդ մասը իրենց բնիկ՝ երկրէն կ'ապահովեն, իսկ մնացած մասը ներածուծ կ'ընեն։

Լիբանան մասնաւոր հարստացուած մը չունի բացի՝ շերամաբծութենէն։

Լոյսի ու խաւարի պայքարին մէջէն խարխափելով ժամէ մը վերջ՝ հաղիւ կը մօտենանք Սաննինի ճիշտ ու ճիշտ ստորոտը բարձրացող միջանի գեղեցկադիրք օթէլներու:

Այստեղ՝ մեր քրտինքը ցամքեցնելէ ու քչիկ մըն ալ խոնջէնքնիս առնելէ ետք, այս անգամ ափ կ'առնենք Սաննինի հսկայատի'պ բարձունքը:

Ու կը մագլցինք, միշտ կը մագլցինք. ուժ առած, շունչ առած. մերթ՝ սահելով մերթ՝ իյնալով ու մերթ՝ կատակելով. որպէս թէ՝ մեր միանգամընդմիշտ սիրելի ու պաշտելի Արարայի բարձունքը ելած ըլլայինք: Եւ այսպէս 2,30 ժամուայ երկա'ր ու տաժանելի թափառումներէ վերջ, քրթնաթաթախ ու սրտատրոփ, վերջապէս այգէն առաջ՝ հանգիստ կ'առնենք Սաննինի լերկ ու անըոյս գագաթը:

Սաննին... Սաննին...

Աւա'ղ սակայն, ձիւն չենք գտներ հոն. թուականէս մօտ ամիս մ'առաջ Սաննին տակաւին ձիւնապատ է եղեր.

Երկտասարդի սո'ւր աչքերնիս երբ կը սեւեռենք քիչ մը հեռունք՝ կը տեսնենք որ Սաննինի հարեւան լեռնակողերուն վրայ դեռ կը նշմարուին սառոյցի վերջին մանրուք կտորուանքներ՝ որոնց ձիւնահալքն ալ շատ մօտալուտ կը թուի ըլլալ: Եւ մենք կենսավա'ռ ու հետաքրքր'ր, կ'ուսումնասիրենք Սաննինը իր ամբողջութեամբ. մեր ուղեւորութեան յետնոյն՝ բայց թերեւս լաւագոյն կայանը, որուն շատ շատեր հուր տենչերո'վ կը բաղձան տեսնել...:

Սաննինի բարձունքէն՝ լայնածիր հորիզոն մը կը պարզուի մեր աչքին առաջ. ու մենք կը նայինք, անկուշտօրէն կը դիտենք մերձաւոր թէ ծայրադոյն Լիւբաննի գրեթէ բոլո'ր ափունքները. — Սիրուն ու չէն գիւղերն ու քաղաքները, մայրիազարդ անտառներն ու

պուրակները, վերջապէս դալարագե'ղ մրգաստաններն ու այգեստանները:

Այս բոլորը դիտելէն վերջ՝ պահ մը սակայն, աւակամայ խորո'ւնկ բայց անուշիկ՝ անուրջներու մէջ կը թաղուինք...

Ու հարց կ'ուտանք իրարու.

— Տղա'ք, Սաննին որ հաղիւ 2,500 մէթր բարձրութիւն մ'ունի. իսկ մեր Արարացը՝, մեր Մասիսը՝, որոնք կրկնապատիկ բարձր են ասկէ. որոնք մշտապէս ձիւնադադաթ են ու ամպամած՝ և իրենց վէսութիւնը այնքան սքանչելիօրէն կը պարզեն անհունին մէջ... արդեօք որքա'ն գեղեցիկ ու որքա'ն հրաշակերտ են...

Նամանաւանդ մեր Հայրենի չքնա'ղ ու աննման սարերն ու մարմանդները, լեռներն ու հովիտները, գետերն ու Այրարատեան դաշտը, ո'հ ի'նչ հրաշալի երկիր մը... կը ձեւացնեն մեր ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ, որ ափսո'ս սակայն, մեր երկտասարդի հրավա'ռ ու հայրենատե'նչ աչքերը զանոնք չտեսան տակաւին...:

18

ԼԻՆ – ԳԱՂԹԱՇԽԱՐՀ

ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐ

Որքա՞ն ուրախալի պարագայ մըն է՝
թէ հայ ժողովուրդը աշխարհիս ո՞ր մէկ
կողմն ալ գտնուի, ի՞նչպիսի հորիզոնի
ճակ ալ ապրի, տնասէ՛ր ու տնաշէ՛ն է...:

ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐ

ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐ

ԴԺՅԳՈՂՄԲ ԵՄԻ

ՃԻՒՆԻԷԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

Ճիւնի՝ կեդրոնական Լիբանանի Քէսրուան շրջանին մէջ «Nôtre Dame du Liban»-ի ստորոտը կառուցուած և Պէյրութէն 18 քիլոմէթր հեռաւորութիւն ունեցող ծովեզերեայ սիրուն ու շէն գիւղաքաղաք մըն է։

Հարաւ արեւմտեան կողմէն՝ Միջերկրականի ջինջ ու կապուտակ ջուրերուն ձիւնիի ափունքները ոռոգելը, ինչպէս նաեւ Պէյրութէն ուղիղ երկարող — դէպի Ճիպէյլ, Թրիբօյի, Համա, Հօմս, Անտիօք — այն մեծ պողոտային ճիշտ այս գիւղաքաղաքին կեդրոնէն անցնիլը, ձիւնիին կը պատճառեն շատ մը առաւելութիւններ։

Այս տեղւոյն կլիման բաւականաչափ տանելի է շնորհիւ իր ծովահայեաց հանգամանքին՝ և սակայն ջուրը (ջրհոր) մի քիչ աղի է ու անսխորթ։

* * *

Ճիւնիի հայ գաղութը հիմնուած է Կիլիկիոյ պարպումէն անմիջապէս վերջ, ու իր մէջ այժմ կը հաշուէ 110 ընտանիքներ, որոնք ընդհանրապէս հեռեւեալ քաղաքներէն են. — Զօմաքլուցի, Ատանացի, Հաճընցի, Սսեցի, Էայլն։

Ասոնցմէ հազիւ 10 — 12 տունը բարեկեցիկ կը համարուին, մնացածները ընդհանրապէս բանուոր և փոքր արհեստաւորներ են։

Ճիւնիի մեր հայրենակիցները, բարեկեցիկ թէ աղքատ, շնորհիւ իրենց ճարպիկութեան ու խելացութեան վաղուց՝ արդէն զրաւած են տեղացիներուն համակրանքը, և անոնց հետ մինչեւ այսօր ապրած են

ՃԻՒՆԻԷԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

Ծիւնի՝ կեդրոնական Լիբանանի Քէսրուան շրջանին մէջ «Nôtre Dame du Liban»-ի ստորոտը կառուցուած և Պէյրութէն 18 քիլոմէթր հեռաւորութիւն ունեցող ծովեզերեայ սիրուն ու շէն գիւղաքաղաք մըն է։

Հարաւ արեւմտեան կողմէն՝ Միջերկրականի ջիւղ ու կապուտակ ջուրերուն ծիւնիի ափունքները ոռոգելը, ինչպէս նաեւ Պէյրութէն ուղիղ երկարող — դէպի Ծիպէյլ, Թրիբօյի, Համա, Հօմս, Անտիօք — այն մեծ պողոտային ճիշտ այս գիւղաքաղաքին կեդրոնէն անցնելը, Ծիւնիին կը պատճառեն շատ մը առաւելութիւններ։

Այս տեղւոյն կլիման բաւականաչափ տանելի է շնորհիւ իր ծովանայեաց հանգամանքին՝ և սակայն ջուրը (ջրհոր) մի քիչ աղի է ու անսխորթ։

* *

Ծիւնիի հայ գաղութը հիմնուած է Կիլիկիոյ պարպումէն անմիջապէս վերջ, ու իր մէջ այժմ կը հաշուէ 110 ընտանիքներ, որոնք ընդհանրապէս հեաեւեալ քաղաքներէն են. — Զօմաքլուցի, Ատանացի, Հաճընցի, Սսեցի, Լայլն։

Ասոնցմէ հազիւ 10 — 12 տունը բարեկեցիկ կը համարուին, մնացածները ընդհանրապէս բանուոր և փոքր արհեստաւորներ են։

Ծիւնիի մեր հայրենակիցները, բարեկեցիկ թէ աղքատ, շնորհիւ իրենց ճարպիկութեան ու խելացութեան վաղուց՝ արդէն զրաւած են տեղացիներուն համակրանքը, և անոնց հետ մինչեւ այսօր ապրած են

ու կ'ապրին տակաւ փոխադարձ բարեկամական սիրաւոր վարմունքով մը:

Տեղացիներուն մէջ մանաւանդ ծանօթ է՝ Էլ-Խազին մեծ գերդաստանը:

Այս վերջիններէն՝ Շէյխ Ֆէրիտ Էլ-Խազին փաստաբանը, որ այժմ արժանընտիր երեսփոխանն է ամբողջ Քէսրուանի շրջանին՝ իր ազգասիրութեամբ ու Հայաստանութեամբ շատ սիրուած անձ մը, իսկ ձիւնիսէն մեր հայրենակիցներուն համար ալ ճշմարիտ բարեկամ մըն է:

Շատ սիրելի պարագայ մըն է յիշել՝ թէ ձիւնիսէ հայեր իրենց գաղութին հիմնուելէն վերջ, երբ արդէն տուն տեղ են եղած Քէսրուանի շրջանին մէջ գտնուող հայ գաղութներէն՝ առաջին անգամ իրենք է որ Հ. Բ. Ը. Մ. Միութեան օժանդակութեամբ կը բանան Հայ Ազգ. Երկոն Մատուռ-Վարժարան մը, անշուշտ քաջ գիտնալով այն լոյս ճշմարտութիւնը՝ թէ Հայը իր դարաւոր գոյութիւնը կը պարտի միայն ու միայն իր սիրելի ու պաշտելի դպրոցին ու եկեղեցիին:

Հոսակ ուրիմն, յիշեալ Մատուռ-Վարժարանը, օր աւուր քիչ մ'աւելի ծաւալելով իր թեւին տակ կ'ամփոփէ գթոտ մօր մը նման՝ ձիւնիսէի բոլոր մեծ ու փոքր հայորդիները, ու կ'սկսի զանոնք կանուխէն խանդավառել Հայկներու ու Արամներու Լուսաւորիչներու ու Շնորհալիներու սրբազան սիրովն ու հուրով:

Մատուռ-դպրոցը մինչեւ ցարդ կը շարունակէ տալ կաւին իր ազգանուէր Հայ կրթիչ՝ ընթացքը:

Ան՝ կը բաղկանայ երկու բաժիններէ՝ նախակրթութեանն ու մանկապարտէզէ մը: Առաջին բաժնին մէջ կան 55 իսկ երկրորդին մէջ 45 աշակերտներ:

Այս տարւոյն ուսուցիչն է եղած Պ. Աւետիս Տէր Նշանեան (Ձէյթունցի), իսկ մանկապարտիզպանուհիները՝ Օրք. Սըշալոյս Բայամճեան և վարդուհի Թօ.

գաթլեան, երկուքն ալ շրջանաւարտ Մելքոնեան Կրթ. Հաստատութենէն ի Նիկոսիա(*):

Հոս մեր հայրենակիցները ունին Թաղ. Խորհուրդ մը, ու Հ. Բ. Ը. Միութեան մասնաճիւղ մը, 35 անդամներէ բաղկացած: Հոգեւոր հովիւ Տ. Մեսրոպ քնն. Տէմիրճեան (Ամանոսցի) թէեւ ձիւնի մնայուն քահանայն է բայց պարբերաբար կ'այցելէ ձիւնիլի և Ղազիրի հայ գաղութներն ալ:

Լիբանանի հայ գաղութներուն մէջ Պէյրութէն վերջ ձիւնի՝ իրապէս հայութեան լաւ կեդրոն մըն է, ուր մեր հայրենակիցները եթէ երբեք աւելի ևս սեղմօրէն խթանուին իրարու հետ, գործքով և թէ գաղափարով՝ կրնան այս գաղութը շատ աւելի գործունեայ գաղութի մը վերածել:

Այս ըսելով չենք փափաքիր ըսել՝ թէ ձիւնի մեր հայրենակիցները անհամբերաշխ են բոլորովին. այլ՝ մի միայն ցանկալի է որ անոնք իրենց ներքին հասկացողութեան կապերը աւելի ևս ամրապնդած, ապրին և գործեն միանուադ ու միահամուռ՝ որպէսզի մօտաւոր

(*) ձիւնիի Ազգ. վարժարանին մեջ, ասկէ առաջ հետզհետէ պաշտօնավարած են. — Պ. Պ. Թազուր Աւագեան (Կեսարացի), Գրիգոր Տ. Յարութիւնեան (Այնքապցի), Երուանդ Պէտրոսեան (Ասանացի), Եղիա Տօլպագեան (Այնքապցի), Մազուն Մազունեան (Ասանացի). Օր. Օր. Զարուհի Մանկունի (Խարբերդցի), Էօթեհի Կարապետեան (Խարբերդցի):

Հոգեւոր հովուութեան պաշտօն վարած են. — Տ. Տ. Վարդան ֆին. Դաւիթեան (Զօմափուցի), Դարեգին ֆին. Պողարեան (Այնքապցի), Դուրգին ֆին. Թաւեան (Սեփրեկցի), Փառեն Մ. վրդ. Մելգոնեան (Այնքապցի) և Մեսրոպ ֆին. Էլմանեան (Մարաշցի):

ապագային ինչպէս ըսինք, դառնան նախանձախնդիր
տիրար գաղութ մը, և ինչո՞ւ չէ՞ քանի որ 110 ընտա-
նիքի չափ կոկիկ թիւ մը կը կազմեն:

* * *

Ճիւնիի Հայ Ազգ. Վարժարանի 2 Յուլիս
1934ի ամսվերջի հանդէսը

Կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը ճիշտ Յին տեղւոյն
Մատուռ-Վարժարանին մէջ տեղի ունեցաւ Ճիւնիի
Ազգ. երկսեռ վարժարանի ամսվերջի հանդէսը, ներ-
կայութեամբ ստուար հասարակութեան մը, որուն մէջ
կը գտնուէր բարեբախդաբար տողերս գրողն ալ: Յայ-
տագիրը որ ըստ բաւականին ճոխ կ'երեւէր, նախ սկը-
սաւ մանկապարտէզի փոքրիկներէն՝ ապա նախակը-
թարանի սաներ ու սանուհիներէն:

Փոքրիկներ թէ մեծեր՝ ամէնքն ալ մաքուր ու կո-
կիկ հանդերձներով, բեմին վրայ հետզհետէ յաջողօրէն
երգեցին, արտասանեցին, մեներգեցին, պարեր կազ-
մեցին և ի վերջոյ հետաքրքրական տրամախօսութիւն
մը սարգեցին, ամէն անգամին ալ ժողովուրդէն խլելով
չատ ծափեր:

Ծնողքներ առհասարակ բոլորն ալ շատ ուրախ
էին լսելով իրենց փոքրիկներու անմեղ հոգիներէն
փղիկող մէն մի սիրունիկ ու թոթովո՞ւն խօսքերը:
Յաւարտ հանդէսի, Տ. Մեսրոպ քհն. մի քանի քաջա-
լերական խօսքեր ըրաւ դպրոցի շուրջ, իսկ ուսուցիչ՝
Պ. Ա. Տէր Նշանեան կարգաց դպրոցական այս տարե-
շրջանի վերաբերեալ տեղեկագիր մը, որմէ վերջ Պ.
Պօղոս Տէտէեան տուաւ վարժարանին ելմտից ընդհ.-
հաշուեկշիռը: Ամէն ոք, ուրախ ու զուարթ ապաւո-
րութեան տակ մեկնեցաւ:

ՄԱՄԸԼԹԵՅՆԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

Ճիւնիէն՝ հազիւ թէ մղոն մը ասդին դէպի հիւսիս,
ծովափնեայ շրջանի մը մէջ կը գտնուի Մամլթէյն ա-
ւանը, որուն մօտը կայ հիւծախտաւորներու ծանօթ
բուժարանը:

* * *

Մամլթէյնի մէջ ունինք 10—12 տունէ բաղկա-
ցած՝ փոքրիկ հայ գաղութ մը:

Այստեղ՝ գտնուող մեր ունչպէր հայրենակիցները,
որոնք ընդհանրապէս Հաճընցի ու Ատանացիներ են,
ազգային ամէն կապերով կապուած են Ճիւնիահայ
գաղութին:

Օ Գ Ն Ե Ց Է Ք

ՄԱՄԸԼԹԵՅՆԻ ՀԱՅ ՀԻԻԾԱԽՏԱԻՈՐՆԵՐՈՒ
ԲՈՒԺԱՐԱՆԻՆ

ՈՍԿԵՂԷՆ ԿԱՆՈՆ.- Ամեն ինչ որ
կ'ուզե՛ք որ մարդիկ ձեզի ընեն, դուք
այլ անոնց այնպես ըրե՛ք:

AIDEZ LES TUBERCULEUX
ARMÉNIENS DU SANATORIUM
DE MAMELTAIN

REGLE d'OR (GOLDEN RULE).-
Tout ce que vous voulez que les hommes
fassent pour vous, faites-le de même
pour eux:

ՄԱՄԸԼԹԵՅՆԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԹՈՒՔԱԽՏԱՆՈՅԸ

Ի սրտէ՛ կը ցանկայինք քանի մը էջեր ալ նուիրել
Մամլթէյնի Ազգ. Թոքախտանոցին՝ ներկայացնելու
համար հայ հասարակութեան հոն միանգամընդմիջ
դաժա՛նօրէն տառապող մեր սրտահատոր եղբայր-քոյ-
րերուն այն սրտածմլի՛կ պատկերը. սակայն, յետոյ
խորապէս համոզուեցանք թէ՛ մեր գրիչը բոլորովին
անզօր պիտի մնայ ձգքոտօրէն նկարագրելու անոնց
այնքան աղէ՛խարշ ցաւերն ու յոյզերը...:

Բայց միայն, ի ձայն փողոյ և ի թմբկի, կ'աղա-
ղակենք չորս ծագերուն մէջ գանուող, հայու շունչով՝
հայու արիւնով՝ ապրող ու շնչող, մեր համայն հայ
երկսեռ, հարուստ թէ աղքատ, սրտցաւ հայրենակից-
ներուն՝ որպէսզի իրենց մէ՛ն մի ուրախութեան բո-
պէին յիշեն, յիշեն Մամլթէյնի Թոքախտանոցը, ուր
40ի մօտ դարուն կեանքեր, նետահար թռչուններու
նման այո՛ւն վայումով կը տառապին ու կը հիւժեն...:

Հայրենակիցներ,

Կը վստահեցնենք ձեզ, սատարելով Մամլթէյնի հայ
հիւժախտաւորներուն՝ կը գործէք ի՛սկապէս բարիքնե-
րուն բարիքը, ու վերջ ն'ալ անպայմանօրէն կ'արժանա-
նաք երկնային փառաց անթառամ պսակի մը...:

ՃԻՊԵՅԼԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

Ճիպէյլ՝ վաղեմի անունով Պիպլոս կամ Գեբաղ, Պէյրուժէն 34 քիլոմէթր հեռաւորութեամբ դէպի հիւսիս, ծովեզերեայ շէն գիւղաքաղաք մըն է. բայց հին Փիւնիկեան չրջանի ժամանակ մեծ և պատմական քաղաք մըն էր:

Ճիպէյլի մէջ ներկայիս կայ, Փիւնիկեան չրջանի հնագիտական պեղումներու վայր մը, ուր 1921էն ի վեր պեղումները անպակաս եղած են միշտ:

* *

Ճիպէյլի հայ գաղութն ալ, որ կազմուած է Կիլիկիոյ պարպումէն վերջ, իր մէջ կը հաշուէ մօտաւորապէս 25 ընտանիք որոնցմէ հազիւ 6—7ը բարեկեցիկ, իսկ մնացածը ոէնչպէրներ, իրենց ներքին խաղաղութեամբն ու անգործութեամբը կը կազմեն իսկապէս նախանձախնդիր գաղութ մը: Հոս մեր հայրենակիցները, 8 տուն Հասան-Պէյլիցի, 6 Հաճընցի, 8 Քիլիսցի, 2 Մարաշցի, մէկ Գոնիացի, մէկ Խարբերդցի, մէկ Էվէրէկցի, մէկ Ատանացի, բարեկեցիկ թէ աղքատ, բոլորն ալ կը գործեն սիրով, ուս—ուսի, սիրտ—սրտի, պահելով տնտեսական այս սուր տաքնապին մէջ իսկ, ուրոյն մատուռ—դպրոց մը:

Խիստ ուրախալի պարագայ մըն է յիշել թէ ասոնց մէջ կուսակցական պայքար, քէն, ատելութիւն, անձնահաշիւներ ու հակամարտութիւններ, բացարձակապէս գոյութիւն չունին:

Մէկ խօսքով, Ճիպէյլի հայ գաղութը նախանձախնդիր տիպար գաղութ մըն է:

Հոգեւոր հովիւ Տ. Մեսրոպ քհն. Տէմիրճեան (Ա.

մանոսցի) Կաթ. փոխ. Կարօեան Սրբադանի կարգադրութեամբ ինչպէս Ճիւնի և Ղաղիր, հոս ալ կ'այցելէ երկու չաբաթը անդամ մը ու Ս. պատարագ մատուցանելով հոգեւորապէս կը մխիթարէ Ճիպէլահայ մեր հաւատաւոր հայրենակիցները:

Ներկայանալի բայց փոքրիկ դպրոց մը ունին, ուր 35 փոքրիկներ, 4էն 12 տարեկան, կանուխէն սկսած են թոթովիլ իրենց Մեսրոպեան Ա. Բ. Գ. ը, ու այժմէն սորվիլ Հայկի ու Արագեղեցիկի, Արտաշէսի ու Տիգրանի, Վարդանի ու Մուշեղի պատմութիւնները:

Ժրաջան վարժուհի մը Օր. Մարիցայ Պետրոսեան կը վարէ յիշեալ դպրոցը, որուն պիւտճէն կը գոցուի գլխաւորաբար Հ. Բ. Ը. Միութեան նպաստովն ու տեղական միջոցներով:

Ծնողքներ առհասարակ ամէնքն ալ գոհ են ու հըպարտ իրենց փոքր բայց խոստմնալից վարժարանով, ինչպէս նաեւ իրենց անշուք բայց հաւատակուռ եկեղեցիով:

Դպրոցն ու եկեղեցին ունին թաղականութիւն մը որ 5 հոգիէ կը բաղկանայ, նաեւ հոս ունին Հ. Բ. Ը. Միութեան մասնաճիւղ մը 12 հոգիէ բաղկացած:

Այս տարի Մշակոյթի մասուան մէջ մասնաճիւղի անդամները գանձանակ մը ի ձեռին մէկիկ մէկիկ կը պտտին ամէն հայու և մասնաւորապէս տեղացիներուն տունները, ու քանի մը օրուան մէջ 35 սիւրիականի կոկիկ գումար մը հաւաքելով՝ անմիջապէս կը փութացնեն Ծրջ. Յանձնաժողովին Գահիրէ — Եգիպտոս:

Արդ, Հ. Բ. Ը. Միութիւնը, առ ի քաջալերութիւն, կ'արժէ որ բացառիկ կարեւորութիւն տայ այս փոքրիկ բայց գործունեայ գաղութին:

Վերջապէս Ճիպէյլի մեր հայրենակիցները հակառակ տիրող ինչպէս ըսինք, տնտեսական սուր տագնապին, ճիգ կ'ընեն իրենց ընտանեաց պէտքերուն

բաւարարել, և ձեռք ձեռքի տուած կ'աշխատին եռանգուն, միշտ բարձր բռնելով իրենց գաղութին ազգային արժանապատուութիւնը:

* * *

Աննախընթաց Երեւոյք մը, Եւ Եպիսկոպոսական Պատարագ Ճիպէյլի մէջ

Ճիպէյլի Պատ. Թաղականութենէն քանի մը ազգայիններ Մայիս ամսուն մէջ յոյժ գովելի գաղափար մը կը յղանան դէթ անգամ մը դպրեւանքի (Անթիլիաս) վերատեսուէ Շահէ Սրբաղանը հրաւիրելու պատարագի. Հուսկ յետոյ գաղութահայ ժողովուրդին ալ բուռն փափաքին ընդառաջ երթալով՝ առաջին առթիւ պաշտօնական հրաւիրագիր մը կը յղեն Տ. Տ. Բարգէն Ա. Կաթողիկոսին՝ Անթիլիաս:

Այս հրաւիրագրին՝ Վեհափառը և Շահէ Սրբաղանը սիրայօժար պատասխանելով կ'որոշեն Յունիս Յի կիրակին իրենց խնդրանքին գոհացում տալ: Այս ուրախառիթ պատասխանին վրայ Թաղականութիւնը կը հրաւիրէ նաեւ Պէյրութի Ամանոս վարժարանի երաժիշտ ուսուցիչ՝ Պ. Դանիէլ Պէքմէզեանը իր երգչախումբով միատեղ, ինչպէս նաեւ Եկեղեցասիրաց ընկերակցութենէն քանի մը հատ եղբայրականներ: Յունիս Յի նախընթաց շաբաթ իրիկունը, մեր հայրենակիցները, տեղւոյն Տանըմարքեան Հաստատութեան հսկայ աղօթասրահին մէջ համակ կանանչազարդ սիրունիկ խորան մը կը կանգնեն:

Եւ ահա, կիրակի, վաղ առաւօտեան ժամը 4,30ին Տ. Մեսրոպ քահանան կ'սկսի ժամերգութեան, ու քիչ վերջ յիշեալ սրահը իր մէջ կ'ամփոփէ հաստատութեան

բոլոր որբերն ու որբուհիները, պաշտօնեաները, թըւուով մօտաւորապէս 300 հոգի ու գաղութին բոլոր ժողովուրդը:

Երբ ժամը 6 կ'ըլլայ, ահա մեծ ինքնաշարժ մը կանդ կ'առնէ բակին մէջ. եռուզեռը կ'սկսի, համակ խանդավառութեան մը մէջ, և Ամանոսի վարժարանի երգչախումբի մատաղատի սաներ ու սանուհիներ 10—16 տարեկան խմբովին իրենց երաժիշտ ուսուցիչ Պ. Դանիէլի գլխաւորութեամբ աղօթասրահէն ներս կը մտնեն:

Բաւական մը վերջ՝ Շահէ Սրբաղանն ալ ընկերակցութեամբ Փառէն հայր սուրբի և դպրեւանքի Յ հափահաս սաներով մուտք կը գործէ սրահէն ներս: Այդ պահուն ներկաներուն ուրախութիւնն ու խանդավառութիւնը անպատմելի կ'ըլլայ:

* * *

Ժամը ճիշտ Տին եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագը դաշն կերպով կ'սկսի. Փառէն վարդապետ և Տէր Մեսրոպ քահ. կ'սպասարկին Սրբաղան հօր, Դպրեւանքի Յ սաներ սարկաւազի դերը կը կատարեն, իսկ Պ. Դ. Պէքմէզեան գպրապետի՝ օրկանով:

Ժողովուրդը հրճուախառն, խորունկ հաւատարմութեամբ կ'ունկնդրէ անչառք պատարագի սրբասաց արարողութիւնները:

Երբ քարոզի առեւը կը ներկայանայ, Շահէ Սրբաղան խիստ շինիչ ու հողեշունչ քարոզ մը կ'արտասանէ, բնաբան ունենալով Մարգարէութիւն Զաքարիայի Դ. գլ. 2րդ համարէն հետեւեալը. — «Զի՞նչ տեսանես դու. և ասեմ, տեսանեմ ահա աշտանակ ոսկի ձոյլ, և գունդ ի վերա նորա, և եւթն ճրագ ի վերա նորա, և եւթն բերանէ ճրագացն որ ի վերայ նորա»:

Իսկ երկրորդ բնաբանը կ'ըլլայ Գրիգոր Լուսաւորչի էջմիածնի տեսիլքը:

Յաւարտ պատարագի Սրբազանը երբ իր հանդերձանքը հանելու վրայ կ'ըլլայ, որբանոցին մինինիկ սաներն ու սանուհիները հոյլ ի հոյլ կը շրջապատեն Եպիսկոպոսը ու աջահամբոյր կը կատարեն:

Շահէ սրբազան շատ զգացուած այս տեսարանէն կ'օրհնէ ազգին այդ հարազատ ձագուկները, տալով անոնց ընտիր յորդոր խրատներ, ապա իր հետ բերած նշխարները կը յանձնէ որբանոցի ընդ տեսչուհի Օր. Գայեանէ Գրաճեանի, (Այնթապցի) որպէսզի վերջը բաշխէ այդ փոքրիկներուն:

Յետոյ սրբազանը, իր հետեւորդներով կ'այցելէ տեղւոյն նպաստընկալ Աղգ. վարժարանն ու եկեղեցին: Դպրոցին վարժուհին կը հարցուփորձէ ու երբ գոհացուցիչ իրականութիւններ կը քաղէ դպրոցի մասին մեծ ուրախութիւն ու հրճուանք կ'զգայ, և կը շնորհաւորէ զինք, մաղթելով ապագային աւելի յառաջդիմութիւն:

Ապա կ'այցելէ Հ. Բ. Ը. Միութեան Տեղ. Մասնաճիւղի վարչութեան ատենապետ Պ. Կարապետ Նազգաշեանին բնակարանը, ուր հոգաբարձուներ, թաղականներ ու մասնաճիւղի անդամներ ներկայ կ'ըլլան:

Հոս կ'ստեղծուի մտերմիկ մթնոլորտ մը ուր Շահէ Սրբազան շնորհաւորելէ ու քաջալերելէ ետք ազգային մարմինները, ի մէջ այլոց կը խօսի Հ. Բ. Ը. Միութեան և գաղութահայ յառաջդիմութեան կարեւոր ու շահեկան հարցերու շուրջ: Ասոր փոխարէն Աղգ. մարմիններն ալ իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն Սրբազան հօր որ իրենց բուռն փափաքին գոհացում տուած էր:

Սրբազանը իր հետեւորդներով կ'ուղղուի դէպի

Տանըմարքեան Որբանոցի տնօրէնուհի Միս Աննայի (Miss Anna) բնակարանը ուր կէսօրուան ճաշի հրաւիրուած էր արդէն: Իսկ Պէյրու թէն ժամանող հիւրերը կը հիւրասիրուին Պ. Սարգիս Մութաֆեանին (Հաճընցի) բնակարանը:

Յետոյ Սրբազանը Որբանոցին մէջ կարգ մը տեղեր կը պտտի, ու երբ կը տեսնէ թէ Որբանոցին ներքին կը լարտաքին վիճակը իսկապէս շատ մաքուր է ու կոկիկ, լսելով միանգամայն որ մեր ազգին 240ի մօտ խլեակները լաւ կը խնամուին ու լաւ կը կրթուին, անհունս կ'ուրախանայ ու կը փութայ շնորհաւորելու ձաղըպսեան Բոյրերն ու Տանըմարքեան K. M. A. Տիկնանց Բարեսէր Օժանդակ Յանձնախումբը:

Ժամը 2,30ին, Սրբազանը իրեններով ինքնաշարժ կը նստի ու Որբանոցի սաներ ու սանուհիներու և ժողովուրդի խելահեղ ծափահարութեան մէջէն կը մեկնի դէպի Անթիլիաս:

ՊԱԹՐՈՒՆԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

Պաթրուն՝ Պէյրութէն 62 քիլօմէթր իսկ Ճիպէյէն ինքնաշարժով հաղիւ կէս ժամ հեռաւորութեամբ՝ Թրիքօլիի գծին վրայ ծովափնեայ հին և մեծ գիւղաքաղաք մըն է:

* *

Պաթրունի մէջ 13 տնուոր հայ գաղութ մը ունինք, որոնք ընդհանրապէս Ուրֆացի, Ատանացի, Միսիսցի և Սսեցիներ են:

Հոս մեր հայրենակիցները, որոնք ընդհանրապէս քանուորներ ու փոքր արհեստաւորներ են, տիպար սի-

րով մը կապուած են տեղացիներուն հետ և չնորհիւ իւրենց աշխատասիրութեան, վաղուց տուն տեղ են կազմած ու իրենց ներքին խազաղութեամբն ու անդորութեամբը կը կազմեն շատ փոքրիկ բայց նախանձախնդիր գաղութ մը:

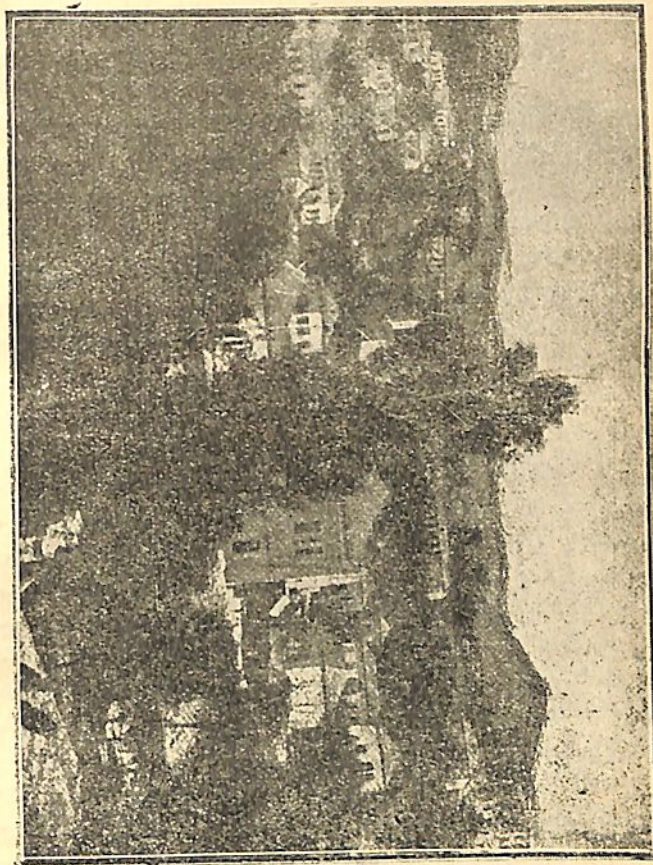
Մեր Պաթրուկնական հայրենակիցներն ալ, խիստ ուրախ ենք ըսելու թէ՝ երկու տարիներէ իվեր ունեցած են իրենց փոքրաթիւ բայց սիրունիկ Աղգ. մանկապարտէզ-վարժարանը:

Աշխատունակ վարժուհի մը Օր. Շաքէ Քէչիշեան (Ատանացի) կը վարէ յիշեալ 20 դեռափթիթ սաներ ու սանուհիներէ բաղկացեալ մանկապարտէզ-դպրոցը:

Կ'ըսուի՝ թէ այս տարի, դպրոցական 934-935 տարեշրջանի համար Պաթրուկնահայ ծնողներ իրենց դպրոցին համար կ'ապահովեն հազիւ 20 Ս.Ոսկիի գումար մը, մնացածը՝ կը յուսան որ Հ. Բ. Ը. միութիւնը կը գոցէ:

Հոս ունին Թաղականութիւն մը, Հոգաբարձութիւն որուն Ատենապետն է Պ. Գրիգոր Գալայճեան (Ուրֆացի) և Հ. Բ. Ը. միութեան Օժանդակ-Մասնաճիւղ մը, կապուած ըլլալով Ճիպէյլին:

Պաթիւ լեյք. տարածք

ՂԱԶԻՐԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

Ղազիր՝ կեղրոնական Լիրանանի հիւսիս արեւելեան մէկ անկիւնը գտնուող սարալանջի մը վրայ կը բարձրանայ, որ ծովէն 300 մէթր բարձրութիւն իսկ Լիբանանի մայրաքաղաք՝ Պէյրութէն 25 քիլոմէթր հեռաւորութիւն ունեցող ծառազարդ ու ջրառատ գեղեցիկ գիւղ մըն է:

Թէեւ իր կլիման ընտիր չէ, բայց այս գիւղն ալ շնորհիւ իր սիրուն գիւղանկարին, ջրառատ ու պտղառատ հանդամանքին, փոքրիկ ամառանոց մը կը սեպուի:

* *

Ղազիրի հայ գաղութը, որ մօտաւորապէս 13 տարուան կեանք մը կը ներկայացնէ, կը կազմուի Կիւրիկիոյ պարպումէն անմիջապէս վերջ՝ երբ հայեր կառաւան առ կարաւան կը ժամանեն Լիբանան՝ մասնաւորապէս Պէյրութ: Սկիզբէն այս գաղութը իր մէջ հաշուած է 75ի չափ ընտանիքներ, մեծամասնօրէն Հաճընցիներ որոնք իրենց ստուար թիւովն ու սեփական գաւառաբարբառով այս գիւղը վերածած են զրեթէ փոքրիկ «Հաճըն»ի մը:

Բայց հետզհետէ մեր հայրենակիցներէն ոմանք Ամերիկա, Յորանսա, իսկ ուրիշներ ալ Լիբանանի և Սուրիոյ այլեւայլ վայրեր փոխադրուած են այնտեղ իրենց համար նոր կեանք ու նոր բախտ մը որոնելու նպատակաւ:

Այժմ Ղազիր 33 տնուոր գաղութ մըն է:

Ասոնցմէ հաղիւ 3—4 տուն բարեկեցիկ, իսկ մըն նացածը բանուորներ իրենց ներքին հասկացողութեամբ

ու խաղաղութեամբ առժամապէս կը ներկայացնեն մըն խիթարական երեւոյթ մը:

Հոս մեր հայրենակիցները, 16 տուն Հաճընցի, 6 Եղեսիացի, 4 Կեսարացի, 1 Եօղղատցի, 1 Չէյթուլի, 1 Մարաշցի, 1 Այնթապցի, 1 Սէվէրէկցի, 1 Ատրեւմանցի և 1 Պէսնէցի, բոլորն ալ նախանձախնդիր իրենց գաղութին Ազգ. արժանապատուութեան գրոհ կուտան իրենց բանուորի ժիր բազկով կեանքի, տիրող տնտեսական սուր տագնապի, նամանաւանդ անգործութեան դէմ, հայթայթելու համար իրենց բազմանդամ ու բաղմալարօտ ընտանեաց կենսական պէտքերը: Հոս ունինք Թաղ. Խորհուրդ մը, Հոգաբարձութիւն ու Հ. Բ. Ը. Միութեան մասնաճիւղ մը, 20 անդամներէ բաղկացած:

Աղգային այս մարմիններու անդամները, գիտաւից իրենց աւագ պարտականութեան, համերաշխօրէն կը գործեն միշտ գլուխ հանելու համար իրենց յանձնուած Ազգ. նուիրական գործերը:

Ղազիրի մէջ մեր հայրենակիցները ունին նպաստընկալ Ազգ. փոքրիկ բայց սիրունիկ ու խոստմնալից մատուռ-վարժարան մը, ուր մեր աղգին 55ի մօտ հաւաքատ մանուկները կը կրթուին, յարատեւ, հայեցի ու տոհմային կրթութեամբ, ու կ'ստանան ազգ. առողջ դաստիարակութիւն մը. ծնողքներ առհասարակ բոլորն ալ գոհ են իրենց մատուռ-ղարկէն:

Վարժարանը կը բաղկանայ երկու բաժիններէ՝ նախակրթարանէ ու մանկապարտէզէ մը:

Առաջին բաժինն մէջ կան 25 իսկ երկրորդին մէջ 30 աշակերտներ:

Սոյն մանկապարտէզը շատ աւելի յարմար պիտի ըլլար կոչել «Թոշնոց Բոյն» մը, ուր 30 փոքրիկներ մաքուր ու կոկիկ իւնիֆօրմ հագած արշալոյսէն մինչև մթնշաղ կը գեղգեղէն ու կը ճըլուլան, մերթ իրենց

Մեսրոպեան Ա. Բ. Գ. ը թոթովելով, մերթ զլանիկնե-
րէ տուններ չինելով ու մերթ շուրջանակի երգախառն
պարեր կազմելով:

Իսկ նախակրթարանին մէջ կրնանք ապահովապէս
ըսել՝ թէ այժմէն կը կրթուի ու կը դարձնուի ապա-
գայ Հայ խօստունմաւոր սերունդի մը մէկ կարեւոր
ճեղք:

Կը պաշտօնավարեն կրթական երկու երիտասարդ
ու անխոնջ մշակներ, ուսուցիչ՝ Պ. X. X. (Հաճընցի) և
Պէյրուժի Ամերիկեան-Հայկական Միս Վէպ վարժարա-
նէն նոր շրջանաւարտ մանկապարտիզպանուհի Օրիորդ
Աննա Գոնտուրաճեան (Սէվէրէկցի): (*)

Այս տարուան ընթացքին Կրթ. Տեսուչ՝ Պ. Մ.
Նաթանեան Ղազիրահայ գաղութին մասնաւորապէս
Ազգ. վարժարանին երեք անգամ այցելութիւն տուած
է, և ամէն անգամին ալ իր սովորական քաղցր բնա-
ւորութեամբ ու անուշ լեզուով գրեթէ ամբողջ օր մը
անցուցած է վարժարանին աշակերտներուն հետ բարի
հօր մը նման քննելով անոնց բոլոր դասերը, մանա-
ւանդ Հայերէնը թուաբանութիւնն ու Ֆրանսերէնը:
Հարկ չիկայ ըսելու թէ՝ Պ. Կրթ. Տեսուչին իւրա-

(*) Ղազիրի Ազգ. վարժարանին մէջ, ասկէ առաջ
հետզհետէ պաշտօնավարած են.— Պ. Պ. Աբահամ Էօլ-
մեսկեան (Հանընցի), Գրիգոր Տ. Յարութիւնեան (Այն-
քեպցի), Յակոբ Տաւրեան (Պոլսեցի), Օր. Օր. Աղաւնի
Դանիէլեան (Սրվազցի), Արալոյս Գազաննեան (Ուրծա-
ցի) եւ Էլմաս Եղիազարեան (Վանեցի):

Հոգեւոր հովուութեան պաշտօն վարած են.— Տ. Տ.
Յակոբ ֆհն. Տէր Յակոբեան (Ռումկալացի), հոգեւոյս Տ.
Մարկոս Ծ. վրդ. Գարագաւեան (Սկիւսարցի) Էւ Մես-
րոպ ֆհն. Էլմանեան (Մարաշցի):

րաքանչիւր այցելութիւնը մեծագոյն քաջալերութիւն
մը եղած է, ըլլայ աշակերտութեան ըլլայ ուսուցչա-
կան կազմին համար:

Այժմ անդրադառնանք վարժարանին պիւտճէին:

Տեղւոյն Ազգ. երկսեռ վարժարանին պիւտճէն կը
գոյուի գլխաւորաբար Հ. Բ. Ը. Միութեան նպաստո-
վը, տեղւոյն Զուլիգերիական Հայկական Կուրանոցի
տնօրէն Պ. Թ. Վիզլըրի նիւթական օժանդակութեամբ
բնն ու տեղական վաիտ միջոցներով:

Գաղութահայութիւնը միշտ երախտագէտ է մնա-
ցած հանդէպ Զուլիգերիացի բարեսէր ու հայասէր տը-
նօրէնին, նաեւ երեք չուրանար Հ. Բ. Ը. Միութեան
վարժարանին չափաւոր նիւթական թէ բարոյական բա-
րիքները, այլ ընդհակառակը չնորհապարտ է, և խո-
րունկ սէր ու համակրանք կը տածէ անոր հանդէպ,
որը տասնեակ մը տարիներէ ի վեր, մեկենասի վսեմ
դերին մէջ կը նպաստէ Ազգ. երկս. վարժարանին, ուր
ինչպէս ըսինք կը պատրաստուի խոստմնալից սերունդ
մը:

Ուրեմն չատ ցանկալի է որ, Հ. Բ. Ը. Միութիւն-
նը, իր սրտին ամենէն մօտիկ այս վարժարանին բա-
ցառիկ կարեւորութիւն մը տայ, և իր այս երախտա-
գէտ փոքրիկներուն սիրոյն համար յառաջիկայ 1934—
1935 դպրոցական տարեշրջանին համար իր նպաստին
վրայ փոքր ինչ յաւելում մը ընէ, որպէսզի վարժա-
րանը որ այս տարի քանի մը Սիւր. ոսկրի բաց մը
ունի, և ապագային համար ոչ մէկ պատրաստութիւն
և հնարաւորութիւն չունի գործի սկսելու, նեղութեան
չի մատնուի, ու ամլութեան չի դատապարտուի, այլ
նոյն թափով ու նոյն երախտագիտական ղգացումներով
տողորուած միշտ յառաջդիմէ:

Ղազիրի Հայ Ազգ. Վարժարանի 1934

Յուլիս 15ի ամսվերջի հանդեսը

Կիրակի կէսօրէ առաջ առաւօտեան ղովապարար օգին, ժամը ճիշտ 7,30ին Մատուռ-վարժարանի ծառադարդ ու կանանչաւէտ պարտէզին մէջ տեղի ունեցաւ նպաստընկալ Ազգ. երկս. վարժարանին ամսվերջի հանդէսը, ներկայութեամբ հոծ հասարակութեան մը որուն մէջ կը նշմարուէին հիւրեր Ճիպէյլէն և նոյն իսկ Պէյրութէն:

Հոգաբարձութեան Ատենապետ Պ. Լեւոն Յովսէփեան ըրաւ գեղեցիկ բացման խօսք մը: Ապա նախակրթարանի աշակերտներ թնդացուցին Ազգային քայլերդ մը:

Յետոյ մանկապարտէզի փոքրիկներ ամէնքն ալ մաքուր ու կոկիկ հագուած բնմին վրայ յաջողօրէն երգեցին, արտասանեցին շուրջանակի պարեր կազմեցին, և ի վերջոյ փոքրիկ բայց հետաքրքրական տրամախօսութիւն մը սարգեցին, ամէն անգամին ալ ժողովուրդէն խլելով անվերջ ծափեր: Մանկապարտէզէն վերջ՝ մեծեր ալ հետզհետէ արտասանեցին ընտիր կըտորներ, երգեցին, մեներգեցին և ներկայացուցին գեղեցիկ զաւեշտ-տրամախօսութիւն մը:

Հակառակ հանդէսի 3 ժամ տեւողութեան ժողովուրդը անձանձիր հետեւեցաւ և զոհ տալաւ որութեան մը տակ մեկնեցաւ: Հանդէսը խօսուէն մէկ ապացոյցն եղաւ իմացնելու թէ՛ վարժարանը բեղուն չրջան մը բուրրած է այս տարի և թէ ուսուցչական թէ հոգաբարձական կազմերը, իրենց կարելին ընծայած են վար-

ժարանին յառաջդիմութեանը համար:

Հանդէսին փակումէն առաջ Պ. Լեւոն Յովսէփեան առաւ դպրոցին ելմտից ընդհ. հաշուեկշիռը, իսկ վարժարանին ուսուցիչը կարդաց կրթական այս տարեշրջանի վերաբերեալ տեղեկագիր մը: Յետոյ փոքրիկներուն բաժնուեցաւ միւրգեր ու շաքարներ, ապա ժողովուրդը մեկնեցաւ խիստ ուրախ ու զուարթ տալաւ որութեան մը տակ:

ՈՐԲ-ԱՇԽԱՐՀ

ՃԻՊԵՅԼԻ ԴԱՆԻԱՑԻ ՀԱՅԱՍՏԵՐՆԵՐՈՒ
“ԹՌԶՆՈՑ ԲՈՅՆ” ԱՆՈՒՆՈՎ ԾԱՆՈԹ
ՈՐԲԱՆՈՑ-ՏՈՒՆԸ

Աստիցմէ 200ը, մեծ ու փոքր սանուհիներ են,
որոնք յարատեւօրէն հասակ կը նետեն միշտ
բարւոյն շաւղին մէջ, օր մըն ալ կազմելու
համար Հայ իրականութեան մէջ կնոջական
ամենաազնիւ ու բարոյական նկարագրի մաքուր
տարրը:

ՈՐԲԱՆՈՑՆԵՐ

ՃԻՊԷՅԼԻ ԴԱՆԻԱՑԻ ՀԱՅԱՍՏԵՐՆԵՐՈՒ «ԹՈՋՆՈՑ ԲՈՅՆ» ԱՆՈՒՆՈՎ ԾԱՆՈԹ ՈՐԲԱՆՈՑ - ՏՈՒՆԸ

Ժիպէյլի Հայկական Որբանոցը Տանըմարքեան հաստատութիւն մըն է, ուր տասնեակ մը տարիներէ ի վեր, շնորհիւ Տանըմարքայի բարեսէր ու հայասէր անձանց ձեռներեցութեան, մեր ազգին հարազատ 240ի մօտ խլեակները ապաստան դտած են և կուռ ու կուշտ կերակրուելով հանդերձ կը կրթուին բարոյապէս, ֆիզիքապէս ու մտաւորապէս:

Ասոնցմէ 200ը, մեծ ու փոքր սանուհիներ են, որոնք յարատեւօրէն հասակ կը նետեն միշտ բարւոյն շաւղին մէջ, օր մըն ալ կազմելու համար հայ իրականութեան մէջ կնոջական ամենաազնիւ ու բարոյական նկարագրի մաքուր տարրը:

Արդ, մեր այս բարեսէր ու հայասէր բարեկամներուն մեր ազգին այս հարազատ բեկորներուն համար թափած ծով զոհողութիւնները մենք ի՞նչ բանով կըրնանք բացատրել, եթէ ոչ գէթ միմիայն անհուն, եւ բախտազէտ ու շնորհապարտ հոգի մը ցոյց տալով անոնց:

Ժիպէյլի Որբանոցը ունի հսկայ սրահով չէնք մը, ուր ամէն կիրակի տեղի կ'ունենայ հոգեւոր պաշտամունք. ուրիշ հսկայ չէնք մը վերածուած բազմաթիւ սենեակներու կը ծառայէ որպէս աղջկանց խումբերու սենեակ-հիւրանոց, մեծ մանկարան մը, ննջարան մը, ճաշարան, հիւանդանոց և բաղնիք:

Ունին ուսման կանոնաւոր ընթացք մը, նախա-
կըրթարանով ու մանկապարտէզով միատեղ ու կազ-
մուած են եօթը դասարաններէ. կը պաշտօնավարեն
նախկին շրջանաւարտ չորս փորձառու, նոր շրջանա-
ւարտ հինգ ուսումնաստենչ վարժուհիներ և ֆրանսերէ-
նի հմուտ՝ դասաւանդ ուսուցիչ մը, այսպէս. —

Պ. Յովհաննէս Շիշմանեան (Մարաշցի) ուսուցիչ՝
ֆրանսերէնի, Օր. Օր. Գայեանէ Գրաճեան (Այնթէպ-
ցի) հէտ թիչըր, 2. Մարթա Ղաղարեան (Պարբերդցի)
ուսուցչուհի՝ Հայերէնի, 3. Վերդին Յակոբեան (Մա-
րաշցի) Անգլերէնի, 4. Վարդանուշ Պարտաքճեան (Մա-
րաշցի) Մաթեմատիքի: Վարի դասարաններուն. — 1.
Օր. Օր. Արուսեակ Գասարճեան (Մերսինցի), 2. Լիտիա
Ինկիլիզեան (Մարաշցի) մարդիչ, 3. Եղսարէթ Պոյաճ-
եան (Պարբերդցի), 4. Հայկուհի Գրիգորեան (Տարտա-
նեցի), 5. Փաւլինէ Վահուհի (Մարաշցի), 6. Լուսին
Արմէնեան (Կիւրիւնցի):

Ասոնց ուսման մակարդակը ցոյց տալու համար ը-
սենք անմիջապէս՝ թէ որեւէ շրջանաւարտ երբ քաղաք
իջնէ կրնայ Միս Վէպի Տրդ դասարանը ընդունուիլ:

Որբանոցին ընդհանուր ներքին թէ արտաքին վի-
ճակը մէկ ակնարկով իսկ կարելի է ըսել, թէ կատա-
րելապէս մաքուր է ու կոկիկ:

Երբ տեսնանք որբուհիներ գոյնզգոյն աղուոր ու
փայլուն հագուստներով չենք կրնար երեւակայել թէ
անոնք որբեր են:

Ինչպէս ըսինք, այս որբանոցին մէջ կան ընդա-
մէնը 240 որբ-որբուհիներ, ասոնցմէ 40ը մանչեր են.
1էն մինչեւ 15 տարեկան, իսկ մնացած 200ը աղջիկ-
ներ 1էն մինչեւ 18 տարեկան: Այս թիւէն 50ի մօտ
աղջիկներ, որոնք արդէն շրջանաւարտ են եղած, այժմ
կը գործեն զանազան գործերու մէջ: Անոնց մէջ կան
երեք խումբեր 11ական հոգիներ:

Ճիպէլլի ԹՈՉՆՈՅ ԲՈՅՆ Որբանոց-Տան մանկապարտէզի փոքրիկները

Աւետիք ու կայսառ պատանի՝ Եղուարդ

Ա. խումբը որոնք կը կոչուին քոյրիկներ, մայրիկի մը գլխաւորութեամբ կը խնամեն, կը կերակրեն, կը հսկեն տիւ և գիշեր, ու կը գուրգուրան հարազատ մօր մը պէս մինի մինի պէյպիներուն վրայ:

Բ. խումբը դերձակութեամբ ու ձեռագործութեամբ կ'ըրաղի, Գ. խումբը մաքրութեամբ ու լուացարարութեամբ. իսկ այս խումբերէն զատ մնացածներն ալ զանազան գործերով:

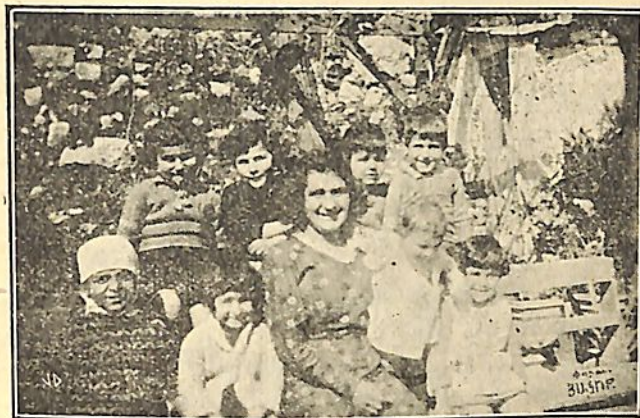
Որբանոցը, ինչպէս ըսինք զուտ Տանըմարքեան հաստատութիւն մըն է, որ K. M. A. Տիկնաց Միութեան օժանդակութեամբ ու բաղմաթիւներու բացառիկ նուիրատուութեամբ կանգուն կը մնայ:

Կ'ըսուի՝ թէ գրեթէ իւրաքանչիւր որբ իր հոգատարը ունի, որը ամսէ ամիս իր չորաբեկ հացէն կըտրելով, 5 տօլար կը զրկէ իր հոգատարեալին պէտքերուն գոհացմանը համար:

Բարեսիրական ու որբասիրական ի՜նչ հիանալի օրինակ... Սիրելի հայրենակիցներ, արդեօք մենք ալ և կամ մեր հոգեւոր Ազգ. իշխանութիւնները, երբեմն կ'այցելենք այս որբախնամ անդուգական հաստատութիւնը, ուր համակ հայկական շունչ ու հոգի կը բուրէ, եթէ ոչ ամէն անգամ, գէթ Ծնունդին ու Զատիկին կ'այցելենք մեր այս սրտահատորիկները որոնք մեր ազգին ապագան պիտի կերտեն և կամ քանի մը դահեկան կը վճարենք որբանոցի տնօրէնութեան, ըսելով. — Առէ՛ք այս քանի մը դահեկանը ու մեր որբերուն համար շաքար ու կարմրուկ հաւկիթ գնեցէ՛ք որպէսզի անոնք ուրախանան:

Ասիկա թէև չնչին գումար մը պիտի ըլլար, բայց ասով, մենք պիտի ցոյց տայինք մեր սիրելի ու հաւատարիմ Տանըմարքացի բարեկամներուն մեր ընդհանուր շնորհակալութիւնն ու երախտագիտութիւնը:

Ահաւասիկ երկու խումբեր՝ սանիկներու իրենց Քոյրիկներուն հետ

Ասոնք կը ներկայացնեն առանձին առանձին փոքրիկ ընտանիքներ՝ եւ իրենց «Քոյրիկ» կոչեցեալը, մայրիկի մը գլխաւորութեամբ՝ կը խնամեն, կը կերակրեն, կը կարկեն, կը հսկեն իւր եւ գիշեր ու կը գուրգուրան նման հարազատ մօր մը, այս մինի մինի բնութիկ պէյպիներուն վրայ:

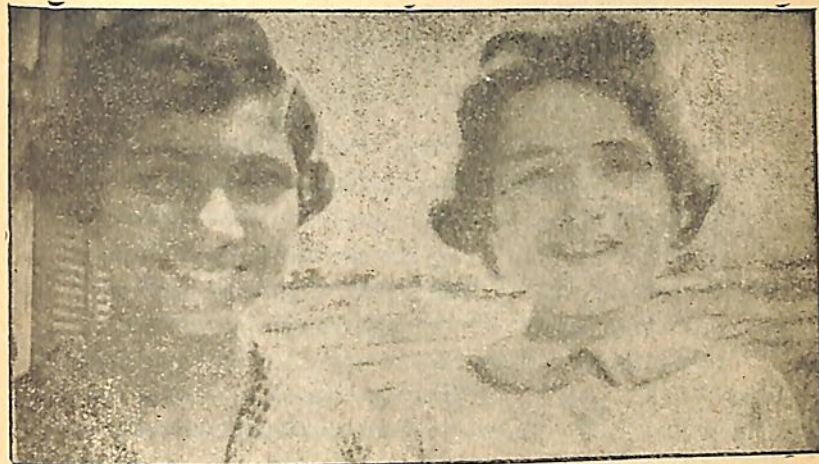

Հաստատութեան տնօրէնութիւնը կը կազմուի հետեւեալներէն.— Միս Մարիա Ճազըպսըն (Miss Maria Jacobsen) Տնօրէնուհի, Միս Աննա Ճազըպսըն (Miss Anna Jacobsen) փոխ Տնօրէնուհի, Միս Էլլա Սօրէնսըն (Miss Ella Sorensen) Հիւանդանոցի Վարիչ:

Որբանոց-Տունը ունի իր այցելու բժիշկն ու ատամնաբոյժը, առաջինը յանձին Տօքթ.Մ. Հայրապետեանի, իսկ երկրորդը Տօքթ. Յ. Սրապեանի (Խարբերոցի):

Որբանոցին Հայ պաշտօնէութիւնը կը կազմուի հետեւեալներէն.— Օր. Գայեանէ Գրաճեան (Այնթէպցի) մատակարար և ընդհ. գործավար, Օր. Վարդանուշ Պարտաքճեան (Մարաշցի) վարժուհի միանգամայն հաշուակալ, Կարապետ Նազդաշեան (Գոնիացի) ինքնաշարժի վարիչ և գնորդ, Տիկին Երանուհի Գրիգորեան (Նոզկատցի) խոհարարուհի, Պ. Խաչեր Հարդուարթեան (Կիւրիւնցի) խոհարար, Պ. Կարապետ Թահմազեան (Կիւրիւնցի) փրշապան, Պ. Սարգիս Մութաֆեան (Հաճընցի) փռապան, Օր. Քրիստինէ Սօլաքեան (Հաճընցի) գերձակուհի, Տիկին Կիւլիցա Ռուպեան (Մարաշցի) մայրիկ, Տիկ. Էլմաստ Զարդարեան (Խարբերոցի) մայրիկ, Տիկ. Եղսաբէթ Մելգոնեան (Ամանոսցի) մայրիկ, Պ. Յակոբ Քաւութեան (Բիւլիսցի) գործաւոր և Պ. Յակոբ Կէտիկեան (Ֆնտըճագցի) գործաւոր:

Եւ ահա՝ այսպէս ձիպէյլի «Թռչնոց Բոյն»-ի համայն սաներն ու սանուհիները, իրենց այս իրաւամբ խաղաղիկ ու հանդարտիկ բոյնին մէջ օրն ի բուն գեղգեղելով ուրախ-զուարթ կը կարդան, կը գրեն ու կը գործեն, միշտ երախտագիտական զեղուն զգացումներ տածելով հանդէպ իրենց հայասէր ու որբասէր ԴԱՆԻՍԻ խնամակալներուն և բարերարներուն:

ՌԵՐՈՆԻՍԵՐ՝ ՈՒՐԱԽ-ՉՈՒԱՐՔ ԺԱԽՏՆԵՐՈՎ

Ճիպէյլի Դանիական Ուրբանոցի 1934

Ապրիլ 28ի Դատահանդէսը

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ Ճիպէյլի Տանըմարքեան որբանոցի դաշտահանդէսը անցաւ խիստ յաջող, ու վերջացաւ ընդհ. խանդավառութեան մը մէջ:

Ժամանակէն առաջ արդէն գունդադուռէ հայեր, երկու սեռէ ալ, կը զիմէին դէպի որբանոցի մեծ բաւկը, ուր տեղի պիտի ունենար դաշտահանդէսը:

Ներկաներուն թիւը մօտաւորապէս 300ի կը հասնէր, ի մէջ այլոց կային բաւականաչափ ալ յայտնի ու ծանօթ դէմքեր: Բակին աջ կողմին վրայ ստուար թուով նստարաններ ու աթոռներ շարուած պատրաստուած էին հիւրերուն համար: Ամէն ոք ակնդէտ կ'ըսէր պատէր հանդէսի բացումին:

Ժամը ճիշտ Յէր երբ սանուհիներու բանակ մը, իրենց մարզիչ՝ Օր. Լիտիա Ինկիլիզեանի հրամանատարութեամբ, Տանըմարքեան քայլերգով տողանցք մը կատարեցին, որը յայտնի էր, թէ բարեգալուստի մաղթանք մըն էր:

Չմոռնանք ըսելու՝ թէ Օր. Լիտիա տարի մը առաջ վերադարձած էր Տանըմարքայէն ամբողջ շրջան մը հոն մարզական ճիւղին հետեւելէ վերջ:

Այս առաջին պատկերը ողջունուեցաւ բրոտընդոստ ծափերով: Յետոյ մատաղատի աղջիկներ իրենց մարզիչի գլխաւորութեամբ, կատարեցին Տանըմարքեան մարմնակրթանքի խիստ հաճելի և հետաքրքիր փորձեր:

Այնուհետեւ շարունակաբար կատարեցին գնդակի, ժապաւէնի, դրօշակի խաղեր, վազքեր ու երգախառն մարզանք-պարեր, ամէն անգամ թողելով ժողովուրդը խորունկ խանդավառութեան մէջ, ու խլելով երկար ծափեր:

Նամանաւանդ շատ հետաքրքիր էր դիտել այն սիրունիկ ձաղուկներուն արշաւը, որոնք մերթ կ'իյնային ու մերթ կը վազէին առանց սակայն կորսնցնելու իրենց յաղթելու նախանձախնդրութիւնը:

Ժամը 4,15ին վերջ գտաւ դաշտահանդէսը, 96ի դէմ 64ով կարմիրներու յաղթութեամբ:

Մարզիկ Օր. Լիտիայի ինչպէս նա և մեր սաներ ու սանուհիներուն թափած ջանքերը պսակուեցան յաջողութեամբ: Դաշտահանդէսէն վերջ՝ Միս Աննա, իր վարդերով ու գունագեղ ծաղիկներով լի պարտէզին մէջ մասնաւոր ընդունելութիւն տուաւ հիւրերուն, ուր որբուհիներ կ'սպասարկէին հրամցնելով ներկաներուն լիմօնատ, կաթօ, անուշեղէններ:

Այսպէս ջերմ ու խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ վերջացաւ Ճիպէյլի Ապրիլ 28ի հաճելի օրը ու ամէն ոք մեկնեցաւ գոհունակ, քաղցրիկ յիշատակներ տանելով իրեն հետ...:

ՂԱԶԻՐԻ ԶՈՒՒՑԵՐԻԱԿԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿՈՒՐԱՆՈՑԸ

Մեր հայ կոյրերը չեն նմանիր Անատոլուի եւ թրքական այլ հողամասերուն մէջ գտնուող, այն դատարկապորտ եւ ցուպ ի ձեռին մուրացիկ կոյրերուն...: Ասոնք շնորհիւ Զուլիցերիացի բարեսէր անձանց ձեռներեցութեան, իրենք կը շահին, իրենք կուտեն առանց ասոր կամ անոր բնու. մ'ըլլալու:

ՂԱԶԻՐԻ ԶՈՒԻՑԵՐԻԱԿԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿՈՒՐԱՆՈՑԸ

Ընդհանուր պատերազմէն առաջ արեւելքի մէջ
կոյրերու համար տարուած հոգածութեան գործը, շատ
թերի է եղած: Սակայն տարիներու ընթացքին՝ դըտ-
նուած են բարերար անձինք, որոնք ի սրտէ հետա-
քըրքըրուելով կոյրերու վիճակով՝ կազմակերպած են
անոնց հոգածութեան գործը մերձաւոր արեւելքի մէջ:

Համաշխարհային պատերազմէն առաջ՝ Միս Շա-
թըք անուն Ամերիկուհին (Miss Shattuck) առաջին
առթիւ եղևիոյ (Ուրֆայի) մէջ աշագուրկ աղջիկներու
համար դպրոց մը կը բանայ, ուր մեծ թիւով մանկա-
մարդ աղջիկներ կը սկսին զանազան տեսակի ձեռա-
գործ հիւսելը սորվիլ:

Միս Շաթըք հանդիսացած է մեծագոյն հայասէր
միսիօնարուհիներէն մին՝ որուն անունը զինք ճանչ-
ցողներու կողմէ միայն երախտագիտութեամբ կրնայ
յիշուիլ:

Այնուհետեւ Գերմանացի Պ. Բրիսթօֆել Mr.
Christoffel) բացած է կոյրերու համար առաջին վար-
ժարանը Մալաթիոյ մէջ, ուր բազմաթիւ կոյրեր ա-
ռաջին անգամ ըլլալով սկսած են կոյրերու յատուկ
պատրաստուած ուսուցիկ կէտաւոր այբենարաններով
կարգաւ ու գրել սորվիլ:

Ապա Պաղեստինի մէջ դարձեալ Գերմանացի մը
Հայր Շնէլլէր (Shneller) ևս հաւաքած է շատ մը կոյ-
րեր Երուսաղէմի որբանոցին մէջ, և անոնց սորվեցու-
ցած է ձեռական արհեստներ, ինչպէս Եւրոպայի մէջ
գտնուող կոյրերը սովորութիւն ունին սորվելու:

Ամերիկեան պիւտճէներով բացուած են նաև կարգ

մը կոյրերու ապաստանարաններ խարբերդի և Ատա-
նայի մէջ:

Համաշխարհային պատերազմը վրայ կը հասնի և
ամէն ինչ հիմնայատակ կ'ընէ: Իբր հետեւանք անօ-
րինակ զուլումներու ու ջարդերու, ունեցանք տաս-
նեակ հազարաւոր որբեր, որոնցմէ շատեր (մօտաւորա-
պէս 100էն 5 տոկոսով) ծանօթ «Թրախօմա» կոչուած
ակնախտի պատճառով կորսնցուցած են իրենց աչքե-
րուն լոյսը:

Պատերազմէն վերջ մարդասէր միսիօնարներ դարձ-
եալ կը փութան արեւելք ու կը սկսին որբահաւաք
գործին, և զանոնք որբանոցներու մէջ կը խնամեն:

Որբահաւաք ու որբախնամ կաղմակերպութեանց
մէջ մեծ դեր մը կատարեց Նիր Իսթ Բըլիֆը:

Հալէպի մէջ զինադադարէն առաջ և վերջը, Անգ-
լիացիներու գրաւման ժամանակ, Պատուելի Ահարոն
ևս բացած է որբանոց մը, ուր ապաստան գտած են
հարիւրաւոր որբեր:

Ասոնց մէջ 40ի մօտ երկսեռ կոյրեր ալ կը գըտ-
նուէին, որոնք կը պաշտպանուին Զուլիցերիացի բա-
րեսէր անձի մը Պ. Զօլինկէրի (Zollinger) կողմէ պատ-
ուելի Ահարոնի տրամադրութեան տակ զրուած տու-
նի մը մէջ:

Յետոյ այս 40ի մօտ կոյրերն ալ կը յանձնուին
Բըլիֆի խնամակալութեան և հետզհետէ բազմանալով
անոնց թիւը կը հասնի 120ի: Ասոնք կը փոխադրուին
Լիբանանի Մամըլթէյն կոչուած փոքրիկ աւանը, ուր
կը մնան 10 ամիսներ: Մամըլթէյնի ջուրն ու կլիման
խիստ տաք ու աննպաստ ըլլալով այստեղ կոյրեր գը-
րեթէ ամբողջութեամբ կը վարակուին մալարիայէ և
կարգ մը կոյրեր չհանդուրժելով կուրանոցէն խոյս
կուտան:

Ամերիկացիք այս կացութեան վերջ մը դնելու

Աչագուրկները Կիբակօրեայ Պաշտամունքի ժամուն

նպատակաւ կոյրերը կը փոխադրեն Մամբլթէյնէն մէկ ժամ հեռաւորութեամբ դէպի վեր Ղազիր կոչուած ջրառատ ու պտղառատ գիւղը, ուր այն ժամանակ Զուլցերիացի Պ. Եաքօպ Բիւնցլէր կը վարէր Բըլիֆի Ա. մերիկեան Հայկական մեծ որբանոցը(*), մօտ 1,000 որբերով ու որբուհիներով: Այստեղ չ'մոռնանք աւելցնելու՝ թէ Նիր Իսթը, նւթականի անձկութեան հետեւանքով յիշեալ ստուարաթիւ որբանոցը, հետզհետէ ցրուելով կը վերածէ գորգանոցի անոր ղեկավարութիւնը յանձնելով գորգի մասնագէտ՝ Պ. Յովհաննէս Թաշճեանի (Ուերֆացի):

Ղազիրի մէջ աչազուրկ կոյրերը հանդիստ և կադգոյր կը գտնեն, սակայն իրենց հոգածութեան գործը շարունակելու խնդիրը մօտհոգութեան առարկայ էր Բըլիֆի համար:

Բարեգէպօրէն Զուլցերիացի հայասէրներ 1925 Օգոստոսին Baden en Argovieի մէջ կը կազմեն, «Secours Suisse pour les Orphelins Arméniens Aveugles du Liban» (Լիբանանի Հայ Աչազուրկ Որբերու Օգնութեան Մարմին) մը:

Այդ մարմինը կը ստանձնէ կոյրերու խնամակալութիւնը և կը գտնուի անձնուէր տնօրէն մըն ալ, յանձին Պ. Թէոտոր Վիզէրի (Theodor Wieser) որ նա-

(*) Ղազիրի մէջ կար նաեւ Գերմանական Լէքսիւեան Հայկ. Որբանոցը՝ որուն սնօրէնն էր Հայ մը, Պ. Անդրանիկ Գալուֆնեան:

Այս որբանոցը՝ որուն մէջ պատկարուած էին մօտաւորապէս 250 դեռասի որբ-որբուհիներ, սնօրէն Տ. Գալուֆնեանի փափաքին համաձայն՝ 1929ի վերջերը փոխադրուեցաւ Քեսապի կողմերը, հոն գիւղացեցեալ գիտութիւն մշակելու նպատակաւ:

N. E. Reliefը, 1920էն մինչեւ 1928ի վերջերը կը

խապէս արդէն ուսումնասիրած է կոյրերու կեանքը Ղազիրի մէջ:

Պ. Վիզէրի առաջին և նուիրական գործը կ'ըլլայ իւրաքանչիւր որբի համար պաշտպան մը գտնել. այնպէս որ 120 երկսեռ աչազուրկներուն զրեթէ բոլորին ալ մէյմէկ հոգատար կը գտնուի:

Ղազիրի կուրանոցին մէջ մեր աչազուրկ որբերը նախ կ'ուսանին կոյրերու յատուկ ուսուցիկ կէտաւոր գիրքերով գրել կարգալ, իրենց աչազուրկ վարժուհիներուն կողմէ և ապա կը հետեւին նուագի:

Կուրանոցը կ'ունենայ գերմաներէնի թարգման և երաժիշտ-ուսուցիչ մըն ալ յանձին՝ Պ. Սեդրակ Զաւէնի, որ քիչ ժամանակէն Կուրանոցին մէջ կը կազմէ կոյրերէ բաղկացեալ գեղեցիկ նուագախումբ մը:

Յիշեալ նուագախումբը կազմուելէն ետքը՝ Կուրանոցը տարին երկու կամ երեք անգամ նուագահանդէսներ սարգած է Ղազիրի և երբեմն ալ Պէյրութի մէջ, փայլուն յաջողութիւն ձեռք բերելով և գնահատուելով հայ թէ օտար հասարակութեանց կողմէ:

Տնօրէնութիւնը սակայն չի բաւականանար ասով և կը խորհի կոյրերը պատրաստել կեանքի պայքարին, անոնց սորվեցնելով զբաղում մը որով կարենան իրենց ապրուստը հայթայթել:

Արդ այս նպատակին համար 1926ին չորս չափա-

պաներ հսկայ որբանոցներ՝ նաեւ Անքիլիասի եւ Ճիպիլի մէջ:

Իսկ Հ. Բ. Ը. Միուքեան Բիւիկեան - Սիսուան երկսեռ Հայկ. բնիւր որբանոցը որ 1922էն ի վեր իր գոյութիւնը կանգուն կը պահէր Պիյուքի մէջ, 1932 Հոկտեմբերին ընդմիջէ կը փակէ իր դռները:

Յիշեալ որբանոցին տնօրէնութիւնը վարած է մինչեւ Ապրիլի վերջ, Տ. Ղազարոս Ղալիկեան, որուն յաջոր-

հաս աչաղուրկներ, (Արմենակ Տէրաէրեան, Մանուկ Պալեան, Մարթա Սահակեան և Արաքսի Ասատուրեան) կ'ուղարկուին երուսաղէմ զանուոյ Շնէլլէր որբանոցը, և հոն արհեստանոցի ճիւղին մէջ 15 ամիսներ անցընելէ ետք արդէն իսկ քանի մը արհեստներ իւրացուցած (ինչպէս՝ խալր, կողով, աթոռ և այլ կահ կարասեաց շինութիւն) կը վերադառնան Ղազիր և կը սկսին որպէս գործին վարպետները, ուսուցանել որբերուն:

Շատ չ'անցնիր Ղազիրի կուրանոցի կողքին՝ կը կազմուի արհեստանոց մը որ կը կոչուի «Ինքնապահանքու Տուն»: Որովհետեւ հոն յաճախող չափահաս կոյրերը կրնային այլեւս իրենք զիրենք պահել:

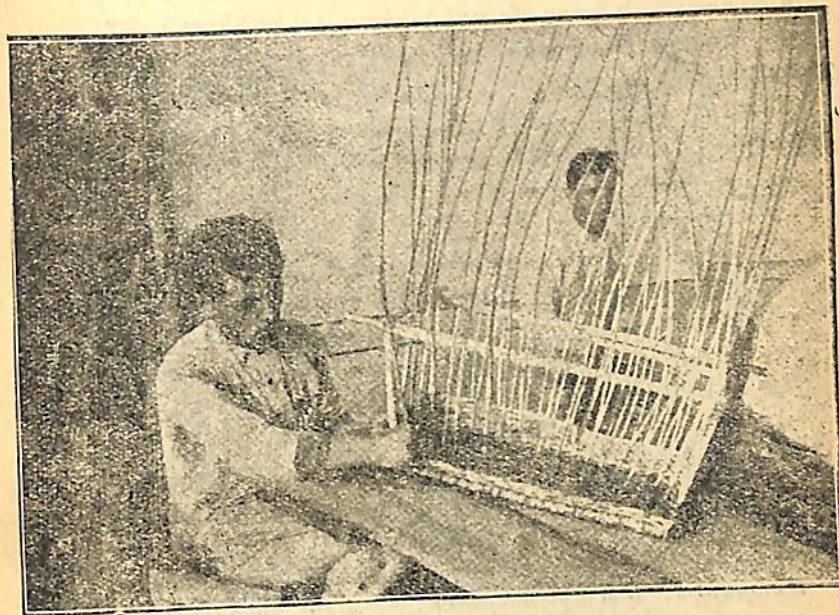
Քիչ ժամանակ վերջը աչաղուրկ աղջիկներն ալ կ'ունենան իրենց «Տուն»ը:

Այդ թուականէն սուրին Ղազիրի կուրանոց-Արհեստանոցը օր ըստ օրէ նոր նուաճումներ կ'ընէ և 1928 Յունիս 5ին Պէյրութի մէջ տեղական դանադան հաստատութեանց կողմէ կազմակերպուած ցուցահանդէսին մէջ, Ղազիրի կուրանոցը, չնորհիւ իր հիւսուածակէնի մաքուր ու առկուն հանգամանքին, առաջնութիւնը կը չահի և ոսկի Մէտայլով մը կը վարձատրուի Լիբանանի կառավարութեան կողմէ:

Իր ժամանակին՝ տեղական կառավարական թերթը

դաժ է մինչեւ որբանոցին փակումը Տ. Ա. Արքաբեան, որբանոցի հաշուակալը:

Քիչեկեան - Սիսուան որբանոցին մէջ 1932 տարուայ սկիզբը տակաւին կը պատկարուէին 90ի մօտ երկսեռ որբեր, որոնցմէ 51ը մինչեւ Հոկտեմբեր հետզհետէ կը տեղադրուին որպէս ինքնապահ, ազգականներու մօտ, եւ այլ հաստատութեանց մէջ, եւ մնացեալ 39 երկսեռ սաներն ալ, Կեսարիոյ քոջանէն ընդունուած փոքրահաս որբեր, կը փոխադրուին Մելգոնեան Կրթական Հաստատու-

Կոյրերը կողով կը շինեն

«La Syrie» արձագանգը կ'ըլլայ այս փայլուն յաջողութեան, և գովքը կը հիւսէ Ղազիրի Զուիցերիական Հայկական Կուրանոցին:

Այսօր մեր կոյրերուն արտադրած բազմաթիւ գործերը կը ծախուին Լիբանանի, Սուրիոյ, Զուիցերիոյ և Եւրոպական կարգ մը երկիրներու շուկաներուն մէջ:

Ուրեմն ջերմապէս փափաքելի է որ մեր հայրենակիցներն ալ եթէ երբեք կողովի, խողանակի, թափ-թափի, աթոռի, բաղկաթոռի, կլորակ սեղանի և ուրիշ կահ կարասիի պէտքը ունենան, զանոնք փոխանակ զնելու ուրիշ շուկաներէ գնէին մեր աշաղուրկներու արհեստանոցէն:

Հայրենակիցներ, ասով ոչ միայն հայթայթած կ'ըլլանք մեր տան կահ կարասեաց պակասը, այլ միանգամայն քաջալերելով Հայ հարազատ աշաղուրկներու բանած գործերը, մեր ընդհանուր երախտագիտութիւնը յայտնած կ'ըլլանք մեր Զուիցերիացի մարդասէր ու Հայասէր սիրելի բարեկամներուն:

Ներկայիս Կուրանոցը իր մէջ կը հաշուէ ընդամէնը 90 աշաղուրկներ: Ասոնցմէ 8 հոգի հին փորձառու չըջանաւարտ վարժուհիներ են, որոնք փոքր աշաղուրկներու դասաւանդութիւններ կ'ընեն, ինչպէս Հայերէն, Արաբերէն, Թուրքանութիւն, Հայոց Պատմութիւն, Կրօնագիտութիւն, Մարդակազմութիւն, Աշխարհագրութիւն (ուսուցիկ քարտէսներով) ևլն:

Քիւնը ի Նիկոսիա — Կիպրոս:

Գալով Քիլիկիան - Սիսուանի այն նախկին 45 որբունիներուն՝ Հ. Բ. Ը. Մլուքեան Պէրուքի Մարմիններու կողմէ անհրաժեշտ բարոյական աջակցութիւնը կ'ընծայուի, զանոնք տեղաւորելով տեղոյն Ապրօեան եւ Ծովիկեան գուլպայագործարաններուն մէջ:

Ասոնք իրենց Հայու տիպար չարժանութեամբ ու սը-

Բանուած պատրաստ ապրանքներու մքեռանոցը

Յիշեալ վարժուհիներէն մին՝ Օր. Նուրիցայ Բէ-
պապճեան (Եողկատցի) Րըլիֆի կողմէ Եղեռնաստանէն
մասնաւորապէս ղրկուած է Ղազիր աշաղուրկներու
Անգլիերէն դասախօսութեան համար, որ այս տարուան
ընթացքին կոյրերէ խմբագրուած «Լոյս» ամսաթերթի
խմբագրութիւնն ալ վարեց:

Կոյրերէն 13 մանչ և 30 աղջիկ արհեստի կը հե-
տեւին, 12 մանչ և 8 աղջիկ ինքնապահներ են, իսկ
մնացած 17 փոքրիկներն ալ կ'ուսանին:

Այժմ Կուրանոցի կողքին բացուած է նաեւ հաշ-
մանդամներու տուն մը, որ կը պահպանուի նոյն բա-
րեսրական ընկերութեան կողմէ: Այս տան մէջ կան
8—10 փոքրիկ հաշմանդամներ որոնք ունենալով իրենց
ուրոյն վարժուհին՝ Օր. Արաքսի Խաչերեան (Մարաշ-
ցի) լաւագոյն կերպով կը խնամուին ու կը կրթուին:

Կուրանոցը Ղազիրի մէջ ունի 14 կտոր խոշոր շէն-
քեր, որոնց մէջ կը հաշուին արհեստանոցը, հիւան-
դանոցը, ննջարանը զատ զատ բաժիններով, դերձա-
կանոց, հիւանոց, ճաշարան, խոհանոց, բաղնիք ևւն.

Հաստատութեան տնօրէնութիւնը կը կազմուի հե-
տեւեալները. — Պ. Թ. Վիզլըր (Mr. Th. Wieser) ար-
նօրէն, Պ. Շ. Մէյլըր (Mr. Ch. Meyer) փոխ տնօրէն,
Պ. Հ. Պէնձիկըր (Mr. H. Banziger) արհեստանոցի
ընդհանուր վարպետ և Օր. Հ. Վիթձէման (Melle. H.
Witzemann) ընդհանուր հսկիչ և մատակարարուհի:

Կոյրերու մաքրութեան, առողջութեան ու կրթու-
թեան համար կարելին կ'ընծայուի:

Բամսուքեամբ՝ շուսով կը տրաման արհեստին ու որ-
պես ինքնապահներ, կը հայրայրեն իրենց ի՛րապես քան-
կարժեք ապրուստը:

Ապրիլի, դուր մեր հայու չարհաւ, աշխատունակ,
ու պատախանդիւ որբերն ու որբուհիները շատ ապրիք...:

Կուրանոցը ունի իր բժիշկն ու ատամնաբոյժը, ա-
ռաջիւր յանձին Տօքթ. Ա. Գալբազեանի (Մարաշցի)
իսկ երկրորդը յանձին երիտասարդ Տօքթ. Յ. Սրապ-
եանի (Խարբերոցի) որոնք պարբերաբար կ'այցելէն
Պէյրութէն: Ունի նաեւ երկու մնայուն հիւանդապա-
հուհիներ, Օր. Օր. Զապէլ Պիւքիւճեան (Էրզրումցի)
և Լուսնթաղ Գալալճեան (Եողկատցի), որոնք մնայուն
են և ոչ միայն կոյրերուն՝ այլ տեղացի թէ հայ կա-
թօտեալներուն ալ դարմանումը կը կատարեն:

Կուրանոցը իրեններէն զատ անթիւ բարիքներ
կ'ընձեռէ տեղւոյս հայութեան աղքատ ու կարօտ ըն-
տանիքներուն, տալով ձրի կաթ, անդեղէն և դեղօ-
րայք:

Այս բոլորին համար դադութահայութիւնս կը
փութայ իր խորին երախտագիտութիւնը յայտնել Կու-
րանոցի բարեսէր տնօրէնութեան՝ մանաւանդ բարեջան
տնօրէնուհի Մատամ Վիզլըրին (Mme. A. Wieser):

Կուրանոցը ի շարս քանի մը տեղացի պաշտօնեա-
ներու՝ ունի նաեւ երկուտասնեակ մը հայ պաշտօնեա-
ներ եւս որոնցմէ գլխաւորներն են. — Պ. Պ. Յ. Իււ-
վէզեան երաժիշտ ուսուցիչ (այցելու), Մովսէս Ալահայ-
տեան (Ուրֆացի) ընդհ. մատակարար և հաշուակալ,
Տիկին Խաթուն Գատրեան (Մարաշցի) նամակներու
գերմաներէնի թարգման, Օր. Մարի Պօղարեան (Այն-
թէպցի) գրագրուհի, Պ. Լեւոն Յովսէփեան (Սէվէրէկ-
ցի) ընդհ. հաշուակալ արհեստանոցի, Պ. Լեւոն Բիւրք-
ճըեան (Կիւրիւնցի) ընդհ. մատանապետ, (նախքան՝ Պ.
Սահակ Մանուկեան Ուրֆացի), Պ. Վահրամ Սալիպեան
(Մարաշցի) հսկիչ և ընդհ. քարոզիչ, իսկ մնացածնե-
րը, մայրիկներ և հասարակ գործաւորներ են:

Եւ հա՛ն՝ այսպէս Ղազիրի Կուրանոցի համայն մեծ
ու փոքր սաներն ու սանուհիները, որբանոցային այս

խաղաղ հանդարտ ու միանգամայն ջերմիկ մթնոլորտին մէջ խնամուելով, կրթուելով և արհեստ մը սորվելով՝ կ'ապրին գոհունակ և երախտագէտ՝ հանդէպ իրենց բարեսէր խնամակալներուն և բարերարներուն:

Բարգէն Վեհափառ և Շահէ Եպիսկոպոսի այցը՝ Ղազիրի Կուրանոցին

Տեղւոյս Զուիցերիական Կուրանոցի տնօրէն Պ. Թ. Վիլլերի մասնաւոր հրաւերին վրայ, 14 Մարտ չորեքշաբթի օր, Բարգէն վեհափառ և Շահէ Եպիսկոպոս տեղւոյ ժամանեցին: Սրբազան հիւրերը առաջին անգամ պատուասիրուեցան Կուրանոցի կողմէն: Անոնք առաջին անգամ մուտք գործեցին յիշեալ հաստատութեան Օֆիսը, ապա Պ. Թ. Վիլլերի, փոխ տնօրէն Պ. Մայիւրի, արհեստանոցի ընդհանուր վարպետ Պ. Պէնձիկիւրի, և կարգ մը հայ պաշտօնեաներու ընկերակցութեամբ, մի առ մի պատեցան Կուրանոցի բոլոր յարկաբաժինները: Երբ անոնք հանդիպեցան արհեստանոցին, իրենց հիացմունքը յայտնեցին, տեսնելով այն ամենանուրբ գործերը, որոնք արտադրութիւններն են մեր հարազատ աշաղուերկներուն, որոնք դժխեմ բազդէն քանիցս հարուածուելով կորսնցուցած են իրենց աչքերուն լոյսերը:

Մեր աշաղուերկ եղբայր-քոյրերուն արտադրած գործերը. եւրոպական աթոռներ, բազկաթոռներ, կըլորակ սեղաններ, և դեռ շատ մը կահ կարասեաց առարկաներ՝ ո՛չ միայն մեզ Հայերուս հիացմունք կաղդեն, այլ եւրոպացիները և տեղացիները ևս հիացմունքով կը դիտեն անոնց բանած իսկապէս նուրբ

գործերը, և կը գոչեն «ապրին հայ կոյր որբ-որբուհիները...»:

Հետեւաբար մեր աշաղուերկները թէեւ կոյր, բայց իրենց այդ դժխեմ կուրութեան մեջ իսկ իրենց ձեռակերտ զարմանահրաշ գործերով, պատիւ կը բերեն մեր ազգին: Մեղի վերապահելով սակայն այս պատիւը ըսենք անմիջապէս թէ մեր հայ կոյրերը չեն նմանիր Անատոլուի և թրքական այլ հողամասերու մէջ դժուանող, այն դատարկապորտ և ցուպ ի ձեռին մուրացիկ կոյրերուն...:

Ասոնք շնորհիւ Զուիցերիացի բարեսէր անձանց ձեռներեցութեան, իրենք կը շահին, իրենք կուտեն առանց ասոր կամ անոր բեռ մ'ըլլալու:

Գալով մեր արժանընտիր հիւրերուն, անոնք երբ Կուրանոցին մէկ մասը լրացուցած միւս մասը պիտի անցնէին, ճամբուն վրայ որոտընդոստ ծափերու տակ ողջունուեցան ճամբու երկու կողմերուն եղբրուած տեղւոյս Ազգ. Երկս. Վարժարանին, ինչպէս նաեւ ամբողջ աշաղութահայութեան կողմէն:

Քիչ վերջ, աշակերտներ թնդացուցին «Վեհ Բարձունքէն Սուրբ Սիօն»ի երգը, աշակերտներէն Անդրանիկ Տրդատեան ուղերձ մը կարդաց. ապա փունջ մը ծաղիկ նուիրեց Վեհափառին առ ի երախտագիտութիւն Ազգ. Երկս. վարժարանին կողմէն:

Վեհափառը այս հանդիպումին վրայ անակնկալի եկած, շատ ուրախ դգաց ինքզինքը, և տեղւոյն վրայ իսկ ընտիր յորդոր խրատներ տալով աշակերտութեան, օրհնեց զանոնք և ժողովուրդը:

Հիւրերը պտտելէ վերջ Կուրանոցին միւս մասն ալ, հիւրասիրուեցան տնօրէն Պ. Թ. Վիլլերի բնակարանը, ուր արդէն պատրաստուած էր շքեղ թէյասեղան մը:

Մինչ այդ, Կուրանոցի բոլոր սաներն ու սանու-

հիները, բոլոր պաշտօնեաները և հայ ժողովուրդէն ստուար մաս մը ժամանակէն առաջ եկած լեցուած էին կուրանոցի ժողովարանը:

Կէս ժամ ալ անցաւ, և ահա ժամը ճիշտ 4 էր, երբ ծափերու տեղատարափին տակ Բաբգէն Վեհափառ և Շահէ Սրբազան սրահէն ներս մտան: Հոգեւոր երգէ մը յետոյ, Բաբգէն Վեհափառ կարճ բայց իմաստալից և կոյրերու սրտէն խօսող բանախօսութիւն մը ըրաւ, և ըսաւ մօտաւորապէս. — «Սիրելի զաւակներս, ես ձեզի նոր բան մը պիտի չըսեմ, բայց միայն պիտի յիշեմ մեր աշն հին պատմագիրներէն մէկուն հետեւեալ խօսքը թէ լաւ է կոյր ըլլալ աչքով քան կոյր մտքով: Ես ձեր գործերէն կռահեցի անմիջապէս որ դուք թէեւ աչքով կոյր էք, բայց մտքով չառ լուսաւորուած:

«Սիրելի զաւակներս, գիտեմ թէ՝ ի՞նչ կը նշանակէ կոյր ըլլալ, և գիտեմ թէ՝ դուք արտունջքներ ունիք չառ, բայց որպէսզի դուք այդ անողորմ կուրութեան մէջ երջանիկ կեանք մը ապրիք, ես ձեզի սիրոյ պատգամ մը կուտամ: Այն է Քրիստոս ձեր հոգիներուն մէջ: Ան է որ ձեր վիշտերն ու ցաւերը պիտի թեթեւցնէ, քաղցրացնէ և ձեր կեանքը տանելի դարձնէ»:

Ապա Շահէ Սրբազանն ալ գրեթէ նոյն իմաստ կարճ և սակայն կուռ բանախօսութիւն մը ընելէ վերջ, մեր պատուական հիւրերը հրաժեշտ առին և մեկնեցան:

ԵԿԵՂԵՑԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆ

Կոր Մը

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒ

Հայ ժողովուրդը, իր դարաւոր գոյութիւնը կը պարտի անուրանալիօրէն՝ իր դպրոցին ու եկեղեցիին:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՄ

ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐ,

Լիբանանի մայրաքաղաք Պէյրուսի մէջ «Նոր Հաճըն»-էն ետքը, — ուր մօտաւորապէս 350 նորակառոյց բնակարաններ կան — Հաճընցիք ըստ իրենց աւանդական սովորութեան ձեռնարկած են դպրոց-եկեղեցիի մը շինութեան:

Թուականէս 7 ամիսներ առաջ Լիբանանի, մասնաւորապէս Պէյրուսի մէջ բնակող համայն Հաճընցիներու ներկայութեան և կաթ. փոխ. կարօեան Սրբազանի նախագահութեամբ ու օրհնութեամբ յիշեալ մատու-վարժարանի հիմնարկէքը կատարուեցաւ: Բացի այդ արդէն տասնեակ մը ամիսներէ ի վեր Հաճընցիք նոյն այդ եկեղեցի կառուցուելիք հողին վրայ վրանակերտ մատուռ-խորան մը շինած են ու կը մխիթարըռուին հոգեւորապէս:

Իսկ այժմ մեր հայրենակիցները բոլորն ալ անխըտիր եռանդով ու հաւատարմութեամբ լեցուած գործի են մղուած, որպէսզի այս վրանակերտ եկեղեցիին տեղ կանգնեն քարաշէն ու ներկայանալի ԱստուածաՎայել եկեղեցի մը:

Այս առթիւ ժողովուրդը կանուխէն ընտրած է Դպրոց-եկեղեցաշէն Յանձնախումբ մը 7 հոգիներէ բաղկացած որոնք եւս առանց իրենց ամենադոյզն ճիւղըն ու ջանքն իսկ խնայելու կը գործեն սրտեռանդ, ի կատար հանելու համար թէեւ դժուարին և սակայն սրբազան ու Աստուածընտիր Լուսաւորչի այս մատրան շինութիւնը:

Այժմ չինութիւնը սկսած է արդէն հիմերէն ու սիւներէն: Այստեղ մեր մէջ ակամայ հարցում մը կը ծնի թէ՛ մեր հայրենակիցները իրենց այս նուիրական ձեռնարկին մէջ պիտի յաջողին թէ ոչ, նախապէս նը կատի ունենալով թէ՛ տնտեսական սուր տագնապ կայ, թէ՛ հասարակ մէկ գամն իսկ լումայի մը կը կարօտի, թէ՛ պարզ սենեակի մը չինութիւնն անգամ ակնկալուածէն աւելի սուղի կը նստի մեր վրան: Գալով սոյնօրինակ դպրոց-եկեղեցւոյ մը կառուցումին՝ ան բնականաբար կարիքը պիտի ունենայ նիւթական թէ բարոյական մեծ զոհողութեանց: Ասոր պատասխանը մենք կուտանք այսպէս. — Եթէ երբեք ժողովուրդը կազմէ մէկ սիրտ մէկ հոգի, և առանց բնաւ աւելորդ կազմէ մէկ սիրտ մէկ հոգի, և առանց բնաւ աւելորդ նիւթական շահ ակնկալելու մեծով պզտիկով լծուի շինարար աշխատանքի, այն ատեն այս դժուարին բայց սրբազան ձեռնարկը պէտք է ըսել թէ յաջողութեամբ կը պսակուի:

Հոս կարծեմ տեղին է յիշել թէ՛ Հաճընցիին եկեղեցաշինութեան ոգին առաջին անգամ չէ որ երեւան կ'ուզայ: Ասկէ մօտաւորապէս 40 տարիներ առաջ մեր երբեմնի չքնա՛ղ Հաճնոյ մէջ մեր հայրենակիցները երբեմնի չքնա՛ղ Հաճնոյ մէջ մեր հայրենակիցները ապա հիմնովին նորոգած են Ս. Աստուածածին եկեղեցիին՝ ապա հիմնովին նորոգած են Ս. Յակոբի պատմական վանքը, ուր երիտասարդներ թէ ծերեր, մամեր ու հարսեր, մատաղատի աղջիկներ և տղաքներ, տիւ և գիշեր աշխատելով՝ ջուր ու աւազ, քար ու փայտ կրելով կանգնած են յիշեալ սրբատաշ ու մաքրամաքուր եկեղեցին և տաճարը:

Բացի Ս. Աստուածածինէն և Ս. Յակոբէն, Հաճըն ունեցած է նաեւ Ս. Գէորգ ու Ս. Թորոս եկեղեցիներն ալ որոնք Հաճնոյ երբեմնի փառքը կազմած են: Հանուր Հաճընցիներու մտքերուն մէջ տակաւին թարմ յիշատակներ կը մնան հին ատենուան՝ կիրակի

և տօնական օրերուն մէջ այս 4 եկեղեցիներու զանազակներուն զօղանջին իրար խառնուելը, հաւատացեալներու կէս գիշերին ջահեր վառած գունդ առ գունդ եկեղեցի դիմելը, և յաւարտ պատարագի տեղի ունեցած խրախճանութիւններն ու ջլորիկները: Օրհնութեան ու երանութեան ի՛նչ զուարթ օրեր սահեր անցեր են...:

Նամանաւանդ Հաճընցիին ուրախութիւնն ու ոգեւորութիւնը աննկարագրելի եղած է Ծնունդին երկրորդ խաչի տօնին օրը, երբ այս երեք եկեղեցիներու ժողովուրդը իրար միացած իրենց քահանաներով ու դպիրներով, վարդապետներով ու եպիսկոպոսով, խաչերով ու խաչավառներով կը դիմեն դէպի Բրտէշ կոչուած գետափը, և կամ Ս. Յակոբի կամուրջը ըստ սուանդական սովորութեան խաչը ջուրը ձգելու համար: Իսկապէս ի՛նչ ամուր հաւատք:

Այժմ Հաճընցիին նոյն այդ Հաճընցիին չէ՛, և կամ անոր որդին ու թոռ:

Ուստի, սիրելի հայրենակիցներ, դարձեալ ցոյց տանք այդ հոգին ու հաւատքը և ամէնքս ի մի գալով հաւաքական մեծ ուժ ներկայացնենք ու կանգնենք այս եկեղեցին ինչպէս որ կանգնեցինք «նոր Հաճըն» մը Լիբանանի հիւրընկալ փիերուն վրայ: Ու այս եկեղեցին ալ մեր երբեմնի սիրական եկեղեցիներուն միոյն անունը տալով յաւերժացնենք զայն, նոյնիսկ անկէ հեռու ալ...:

Հայրենակիցներ, քա՛ջ գիտնանք թէ՛ դաղթաշխարհի մէջ Հայ ժողովուրդին ինչպէս նաեւ անոր մէկ կենսունակ տարրը կազմող Հաճընցիին՝ այնքա՛ն սո՛ւր հանգամանօրէն սպառնացող այլասերումի և ձուլումի այն մեծագոյն չարիքներուն դէմ պայքարող ու պատուար կանգնող գործօն ազգականները ոչ այլինչ են՝ եթէ ոչ մեր հարազատ Մայրենի եկեղեցին ու դպրոցը:

Արդ, ինչպէս ըսինք այս նուիրական գործին յաջողութեան համար արդէն Դպրոց-Եկեղեցաշէն Յանձնախումբի անդամները որոնք կը բաղկանան հետեւեալներէ. — Տ. Թորոս քհն. Մաճառեան (Տէօրթեօցի) նախագահ, Տիարք. Տօքթ. Գէորգ Գրգեաշարեան Ատենապետ, Միհրան Խրիմեան Ատենագլխիւր, Տէօվլէթ Պապահիքեան Գանձապահ, Աբիսողոմ Գույումճեան, Սարգիս Ճիռեան, Յովհաննէս Պէքէրէճեան, և Յարութիւն Ճէրէճեան խորհրդականներ, ամէնքն ալ տենդոտ աշխատանքի լծուած, պողպատեայ կամքով ու բոլորանուէր զոհողութեամբ կը գործեն անդադար:

Յունիսին մէջ Տ. Թորոս քհն. և Պ. Ս. Ճիռեան առաքելութեան ելլելով հանդիպեցան՝ Ճիպէյլ, Թրիբուլի, Թարթուս, Լաթաքիա, Անտիօք, Գըրըզ-Սան մինչեւ Ալէքսանտրէթ ու հանգանակութիւն ըրին:

Կը լսուի թէ՛ հանգանակութեան արդիւնքը շատ յաջող ըլլալով գոյացած է 225 ս. ոսկիի գումար մը: Վերջերս Պատ. Յանձնախումբի անդամներէն 5 հոգիներ, երկրորդ առաքելութեան մը ևս ելլելով՝ հանդիպեցան Զահլէ և Դամասկոս, քիչ ժամանակուայ մը մէջ հանգանակելով մօտ 155 ս. ոսկիի գումար մը:

Զմոռնանք ըսելու թէ՛ «նոր Հաճըն»-ի մէջ Տիկնանց Յանձնախումբ մըն ալ կայ, ուր տասնեակ մը տիկիներ ջերմեանդօրէն կ'աշխատին սատար հանդիսանալու համար սկսուած մեծ գործին՝ կոսկած չկայ թէ՛ ի պահանջել հարկին դարձեալ տիկիներ, հարսեր ու մամեր, աղքատ թէ բարեկեցիկ այս Ս. գործին ի ըսպաս պիտի դնեն իրենց օղերն ու մատանիները, ապարանջաններն ու ոսկեայ շղթաները: Տիկնանց Յանձնախումբը, ցարդ հաւաքած է մօտ 140 ս. ոսկիի կոկիկ գումար մը:

Եւ սակայն հայրենակիցներ, բնականաբար այս բոլորը բաւական չեն մատուռ-դպրոցի այս դժուարին

գործը գլուխ հանելու համար. այլ պէտք է որ համայն Հաճընցիներ ու այլ սրտցաւ ազգակիցներ, Սիւրիայէն, Եգիպտոսէն, Պալէստինէն, Ֆրանսայէն ու մինչեւ իսկ հեռաւոր Ամերիկաներէն, կաթկառեն մեզ իրենց ուխտաւորի բարերար ձեռքերը:

ԱՐՄԵՆԱԿ ԳՐԱՃԵԱՆ

Չափի 15 Յուլիս 1934

ՓՈՔՐԻԿ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Պէյրուսի մէջ բացի «Նոր Հաճըն»էն, նաեւ կառուցուած են հայրենակցական հետեւեալ թաղամասերը. — Նոր Մարաշ, Նոր Սիս, Նոր Ատանա և Կիւլապաշէն:

Նորակերտ այս բոլոր թաղամասերն ալ ունին իրենց սեփական մատուռ-վարժարանները, ի վերին մարմին ունենալով իրենց Առաջնորդարանն ու Ազգային Իշխանութիւնը:

Յիշեալ վարժարաններուն մէջ կ'արժէ յիշատակել՝ թէ հարիւրաւոր մատաղ հոգիներ զերծ՝ աշխատելով ամէն տեսակ վտանգներէ, տեղական թէ՛ կառավարական լեզուները մշակելէ յետոյ մասնաւորապէս՝ կը կարդան, կը գրեն ու կ'ուսանին իրենց մայրենի ՄեծԱՍՔԱՆԶ լեզուն, ապա կը սորվին մեր ազգին ու եկեղեցիին գանձ պատմութիւնները:

Եւ իրա՛ւ, ի՛նչ մեծ հրճուանք ու մխիթարական երեւոյթ է՝ տեսնել Հայկական դպրոցներու մէջ փոքրիկ հայորդիներ, որոնք օրն ի բուն կը թոթովեն ու կը հողովեն ինքնաբերաբար Հայերէն ՈՍԿԵՂՆԻ՛Կ բարբառը:

Անշուշտ, շատ են թիւերը այն հայ ծնողքներուն ալ, որոնք կը նախնարեն իրենց զաւակներուն կրթութեան հոգը յանձնել օտար հաստատութեանց խնամքին, և սակայն, մենք վստահ ենք որ հետզհետէ երբ հայ գաղութները օժտուին Կեդրոնական ու Երկրորդական բարձրաստիճան վարժարաններով, ահա՛ այն ատեն այդ օտարամոլ ձգտումներն ալ կը ջնջուին մեր մէջ ի՛սպառ:

Պէյրուսի մէջ Ս. Նշան հնաւուրց քարաշէն եկե-

ղեցիէն վերջ, «Նոր Մարաշ»ի նորակառոյց Ս. Քառասնից Մանկանց եկեղեցին իր չքնա՛ղ ու հոյակապ կերտուածքով արդէն իսկ պարծանք մըն է Լիբանանահայ իրականութեան համար:

Գրքոյկիս մէջ չմոռնանք նաեւ յիշատակել՝ — թէ և մեր նիւթէն ալ դուրս է — թէ Լիբանանէն վերջ, Սուրիոյ հետեւեալ կարեւոր քաղաքներուն մէջ ալ ունինք ստուարաթիւ հայ գաղութներ ինչպէս. — Դամասկոս, Հալէպ, Ալէքսանտրէթ, Գըրըգ-Սան, Թրիբօլի, Համա և Հօմա որոնք մնայուն իրենց կից՝ կը պահեն իրենց զոյգ սիրելի ու անբաժան յարկերը:

Լիբանանաբնակ թէ Սուրիաբնակ հայեր, շատ գոհ են, երջանիկ ու միանգամայն երախտապարտ հանդէպ տեղական և հովանաւոր (Ասպետական Մե՛ծն Ֆրանսա) զոյգ բարեխնամ կառավարութեանց՝ անոնց ցոյց տըւած այնքա՛ն համբերատար ու վսե՛մ բարեացակամութեանը համար:

Մեր ժամանակը, ինչպէս նիւթականը խիստ չափաւոր ըլլալուն պատճառաւ, Լիբանան — Սուրիա մընացած Հայ գաղութներու, վարժարաններու, եկեղեցիներու և թեմերու մանրամասն նկարագրութիւնը կը թողուք ուրիշ առթիւ:

ՅԱԻԵԼՈՒԱԾ

ԱՆՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՀԱՄԵՐԱՇԽ ՀԱՅՐ (ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱԻԱՆԴԱՎԷՊ)

Օտարները թէև մեզի կըսեն. Հայերը
աշխատունակ ու շինարար, զոհաբե-
րող ու նարտար, լուսամիտ ու հնա-
րամիտ չարքաշ ժողովուրդ մըն են.
բայց միանգամայն անոնք չեն յապա-
ղիր ըսել ալ թէ՝ Հայերը անհամերաշխ
ազգ մըն են:
Ա՛խ, երնէ՛կ թէ Հայը համերաշխ ալ
ըլար...
Ո՛հ, այն ատեն... այն ատեն...:

ԱՆՀԱՄԵՐԱԾԻ ՀԱՅՐ

(ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱԻԱՆԴԱՎԷՊ)

Հայուն անհամերաշխութիւնը պատմական իրողութիւն մըն է՝ եթէ ոչ ցեղային ժառանգական ախտ մը:

Ուսկի՞ց սակայն, այս կործանարար ախտը եկած բոյն դրած է մեր մէջ: Ըստ Ս. Գրոց կը պատժուի թէ, Աստուած իր հրաշագործ ձեռքերով եօթը օրուան մէջ ստեղծած է երկինքն ու երկիրը իր բոլոր հրաշալիքներով: Ապա ստեղծած է առաջին մարդը, առաջին կիւնը, և անկէ յետոյ յամրընթացօրէն, մարդիկ աճեր էին, բազմացեր, ու լեցուցեր մեր աշխարհը:

Սակայն և այնպէս, եկած է ժամանակ մը՝ ուր մարդիկ չարացեր, ու սկսեր են իրենց արարչին դէմ դործել: Յայնժամ Աստուած մարդոց այնքան բիրտ ապերասանութեանը դէմ բարկանալով, պատժեր է մարդիկը բոլոր, նախ ջրամոյն ընելով զանոնք, հուսկ յետոյ ծծմբախառն հուրով այրելով:

Մարդիկ սակայն, այս երկու աղէտներու բովէն անցնելէն ետքը: զարձեալ սկսեր են չարանալ ու չճանչնալ զ'Աստուած...(*):

Աստուած այս անգամ, փոխանակ երրորդ ու աւելի ծանրակշիռ պատիժով մը ճամբու բերելու մարդկութիւնը, ուզած է զանոնք վարձատրելով փորձ մը ընել:

Ե՛ւ ահա Աստուած իր աջ բազուկը հանդիսացող Գաբրիէլ հրեշտակապետին հրեղէն ձի մը տալով կը խօսի այսպէս.—

(*) Մեր աւանդալիպը ասկից կ'սկսի:

— Ո՛վ դու երկնային զօրաց Հրեշտակապետն իմ, քեզի կուտամ այս հրեղէն ձին՝ բազմիր վրան, և այս առաքակը, լի պէս-պէս պարգեւներով, իջիր երկիր, այցելէ բոլոր ժողովուրդները, մէկիկ մէկիկ, անոնց իւրաքանչիւրին բաշխելով մէյմէկ նուէր...:

Գաբրիէլ Հրեշտակապետը, ամենայն խոնարհութեամբ ընդունելով հօր Աստուծոյ հրամանը, կը հեծնայ հրեղէն ձիուն վրայ և երկնքի անհունութիւնը չորս ժամուան մէջ կտրելով, նախքան ամենայնի, առաջին անգամ ոտք կը դնէ երկրիս ճիշտ ու ճիշտ կեդրոնը եղող Փարիզի կառավարական պալատին առջեւ: Նոյն այդ պահուն պալատին մէջ տեղի կ'ունենար երեսփ. հսկայ ժողով մը: Գաբրիէլ Հրեշտակապետ, անվարան կ'երթայ ու կը փախէ պալատին դուռը, որ կը բացուի անմիջապէս...

Եւ անա երեսփ. ժողովի անդամներ, ընդոստ ոտքի կը կանգնին, ու դէմ հանդիման լինելով հրեշտակապետին հետ զոդահար ու սրտատրոփ կը հարցնեն.

— Ո՛վ էք դուք...

— Մի վախճաք, և մի վարանիք, կը պատասխանէ հրեշտակապետը:

— Գաբրիէլ Հրեշտակապետն եմ, երկիրքէն կուգամ, և պաշտօն ունիմ բոլոր ժողովուրդները առանձին առանձին այցելել, անոնց իւրաքանչիւրին բաշխել մէյմէկ նուէր...

Այժմ խնդրեցէք ի՛նչ որ կը փափաքիք, ու ձեզի պիտի տամ...:

— Դուք Գաբրիէլ Հրեշտակապետն էք, կը գոռան երեսփոխաններ, մեծ զարմանքով լի. ուրեմն՝ սպասեցէք, սպասեցէք սիրելի Հրեշտակապետ, որպէսզի մենք ժողով մը գումարենք ու ըստայնմ խնդրենք մեր փափաքածը:

— Շտապեցէ՛ք սակայն, կը յարէ Հրեշտակապետը,

առ, քանզի ժամանակս խիստ թանգ է, պէտք է ուրիշներուն ալ երթամ:

Ֆրանսացի երեսփոխաններ որպէս տաքարիւն մարդիկ, անմիջապէս ժողով մը կը գումարեն ու յետ երկար խորհրդակցութեան՝ ի մէջ այլոց կը վճռեն իրենց խնդիրքը:

— Ո՛հ, Գաբրիէլ Հրեշտակապետ, եթէ կարելի է, «փառք»ը տուէք մեզի «փառք»ը:

Գաբրիէլ Հրեշտակապետ կը բանայ տոպրակին բերանը, ու փառքը անոնց երկնցնելով՝ — Առէք, կուտամ ձեզի փառքը ըսելով, դարձեալ կը հեծնայ իր հրեղէն ձիուն վրայ ու կը սուրայ...:

Եւ անա այն օրէն ասդին Ֆրանսացիք եղած են, փառասէր ժողովուրդ մը:

Գաբրիէլ Հրեշտակապետ, խսկոյն կը կանգնի Անգլիոյ արքայական պալատին առջեւ ու դուռը կը բախէ:

Դուռը կը բացուի ու մէկէն Հրեշտակապետին հըրայրքոտ դէմքը տեսանելի կըլլայ պալատէն ներս. պալատականներ, ի տես այս զարմանահրաշ տեսարանին, սարսափի մատնուած կը հարցնեն.

— Ո՛վ էք դուք...

— Գաբրիէլ Հրեշտակապետն եմ, կը գոչէ, չուտով խնդրեցէք ինչ որ կը փափաքիք, ու ձեզի պիտի չնորհեմ...

Անգլիացի պալատականներ, որպէս պաղարիւն մարդիկ, Հրեշտակապետին այս հարցումին վրայ բոլորովին անակնկալի եկած կը գոչեն:

— Ո՛հ, յարգելի Հրեշտակապետ, կը պաղատինք սպասեցէք պահ մը, որ մեծ ժողով մը գումարենք ու յետոյ որոշենք մեր փափաքածը...:

— Շուտ ըրէք սակայն, ինչ որ կ'ընէք կ'ընդմիջէ Հրեշտակապետը:

Անոնք չուտով ժողով մը սարգելով կը վճռեն միահեծան իրենց խնդիրքը:

— Ոհ, Գաբրիէլ Հրեշտակապետ, եթէ կարելի է «խաղաղութիւն»ը տուէք մեզի «խաղաղութիւն»ը:

Գաբրիէլ Հրեշտակապետ, խաղաղութիւնը անոնց երկնցներով — Առէք, կ'ուտամ ձեզի խաղաղութիւնը ըսելով, դարձեալ հրեղէն ձին կը հեծնայ ու կ'արշաւէ քառամբակ:

Եւ ահա այն օրէն ասդին Անգլիացիք եղած են խաղաղասէր ժողովուրդ մը:

Գաբրիէլ Հրեշտակապետ, այս անգամ նախքան ուրիշներուն՝ կ'այցելէ պանդուխտ հայրերը, անոնք որոնք չկարենալով՝ Անգլիոյ մէջ բնակութեան հանգիստ վայր մը գտնել, պանդուխտ ելած են, ու շատ մը տառապանքներէ վերջ գտած են հողամաս մը ու հոն բնակութիւն որոնած: (Այժմու Ամերիկան): Գաբրիէլ Հրեշտակապետ, ընդոստ կանգնելով պանդուխտ հայրերուն առջեւ:

— Ո՛վ, դուք պանդուխտ հայրեր, գիտէ՞ք թէ ես Գաբրիէլ Հրեշտակապետն եմ, ուրախ եղէ՛ք այժմ, քանզի ինչ որ խնդրէք պիտի շնորհեմ ձեզի, ինչպէս որ շնորհած եմ ուրիշներուն... Ես չէի կարող մոռնալ ձեզի, որովհետեւ գիտեմ թէ ձեր պանդուխտի սիրտը շատ տրտում է ու տխուր, խնդրեցէ՛ք, շուտով խնդրեցէ՛ք, ինչ որ կ'ուզէք, ձեզի պիտի տամ:

Մեր պանդուխտ հայրերը նախ, ախ ու դողով լեցուած այս բոցեղէն տեսարանին առջեւ, ու յետոյ սիրտ առած Հրեշտակապետի քաղցրահնչիւն խօսքերէն՝ կ'աղաղակեն: — Ո՛հ, դուք մեր պաշտելի հրեշտակապետը, կը թախանձինք, սպասեցէ՛ք փոքրիկ պահ մը որ մենք հաւաքոյթ մը սարգենք ու ապա խնդրենք մեր փափաքածը:

— Շուտ ըրէ՛ք սակայն, կը յաւելու, քանզի ժամանակս խիստ թանկ է: Անոնք անմիջապէս հաւաքոյթ մը գումարելով շուտով կ'որոշեն իրենց խնդրելիքը:

— Ոհ, Գաբրիէլ Հրեշտակապետ, եթէ կրնաք՝

«անկախութիւն»ը տուէ՛ք մեզի, «անկախութիւն»ը:

Գաբրիէլ Հրեշտակապետ, անկախութիւնը անոնց երկնցներով — Առէ՛ք, կ'ուտամ ձեզի անկախութիւնը ըսելով՝ դարձեալ կը հեծնայ իր ձիուն վրայ, ու կ'անշալտանայ...:

Եւ ահա այն օրէն ասդին Ամերիկացիք եղած են անկախ ժողովուրդ մը:

Գաբրիէլ Հրեշտակապետ, թողով պանդուխտ հայրերը անկախութեան մէջ, մեծաթռիչ սլացքով մը՝ ափ կ'առնէ այս անգամ Գերմանիոյ կայսերական պալատին դուռը, ու կը բախէ դայն: Յանկարծ դուռը կը բացուի ու երբ Հրեշտակապետին արփաւէտ դէմքը կը նշմարուի, գերման ազատականներ սարսափի մատնուած կը հարցնեն

— Ո՛վ էք դուք...:

— Մի՛ սարսափի՛ք, և մի վնասի՛ք, կը յարէ, Գաբրիէլ Հրեշտակապետն եմ, շուտով խնդրեցէ՛ք ինչ որ կը փափաքիք ու ձեզի պիտի տամ:

Գերման պալատականներ, որպէս վճռական մարդիկ, ընդհուպ քով քովի գալով միահամուռ կ'որոշեն իրենց խնդիրքը:

— Ո՛հ, Գաբրիէլ Հրեշտակապետ, եթէ մեզի բան մը տալ կ'ուզէք, «ռազմագիտութիւն»ը տուէ՛ք մեզի, «ռազմագիտութիւն»ը:

Գաբրիէլ Հրեշտակապետ, ռազմագիտութիւնը անոնց երկնցներով — Առէ՛ք, կ'ուտամ ձեզի ռազմագիտութիւնը ըսելով կ'աներեւութանայ հրեղէն ձիով միատեղ:

Եւ ահա այն օրէն ասդին, ռազմագիտութիւնը Գերմանացւոց է տրուած: Գաբրիէլ Հրեշտակապետ, կը սուրայ դէպի Յունաստան և թագաւորական պալատին առջեւ կանգ առնելով, դուռը կը բախէ:

Դուռը կը բացուի, պալատականներ, երբ յան-

կարծ կը տեսնեն Հրեշտակապետը, մեծ անդոհով մը լեցուած կը հարցնեն:

— Ո՞վ էք դուք...:

— Գաբրիէլ Հրեշտակապետն եմ, փութով խնդրեցէք ինչ որ կը փափաքիք, ու ձեզի պիտի տամ...:

— Ո՛հ, սիրելի Գաբրիէլ Հրեշտակապետ, կ'աղաղակեն Յոյն պալատականներ, կը խնդրենք սպասեցէք քչիկ մը որպէսզի մենք ժողով մը գումարենք ու անկէ վերջ որոշենք մեր փափաքածը:

— Օ՛հ, աճապարեցէք, կը յարէ, քանզի ժամանակս, խիստ թանկ է: Անոնք շատ շուտով ժողով մը գումարելով կը վճռեն իրենց խնդրելիքը:

— Ո՛հ, Գաբրիէլ Հրեշտակապետ, մեզի եթէ կըշրնաք «Իմաստասիրութիւն»ը տուէք, «Իմաստասիրութիւն»ը:

Գաբրիէլ Հրեշտակապետ իմաստասիրութիւնը անոնց երկնցնելով՝ — Առէք, կ'ուտամ ձեզի իմաստասիրութիւնը ըսելով կ'աներեւութանայ...:

Եւ անա այն օրէն ասդին՝ իմաստասիրութիւնը Յունաց մենաշնորհ է եղած:

Գաբրիէլ Հրեշտակապետ, կը սուրայ դէպի Աւետեաց երկիրը — Երուսաղէմ, և մէկէն ի մէկ կանգ կ'առնէ հրեաներուն սինակոկային առջեւ:

Այն ատեն հրէից վարդապետներ ու դպիրներ, այս տեսարանին առջեւ յանկարծակիի եկած մեծ իրարանջում մը կ'ստեղծեն...:

— Մի վախ՛նաք, ու մի չփոթիք, կը գոչէ, Գաբրիէլ Հրեշտակապետն եմ որ կ'այցելեմ բոլոր ժողովուրդները, այժմ կարգը ձեզի եկաւ. ես գիտեմ թէ դուք տիրոջ ժողովուրդը, շատ էք տառապած ու տանջուած, հետեւաբար չէի կրնար ձեզ մոռնալ: Ուստի խնդրեցէք ինչ որ կը փափաքիք, ու ձեզի պիտի տամ: Հրեաները այս հոգեզմայլ տեսարանին առջեւ ան-

հունօրէն հրճուած, անմիջապէս կը հաւաքուին մեծով պղտիկով ժողովարանին մէջ ու կ'ընտրեն իրենց խնդրելիքը:

— Ո՛հ, մեր տիրոջ սիրելի Հրեշտակապետը, եթէ կարելի է «դրամ»ը տուէք մեզի «դրամ»ը:

Գաբրիէլ Հրեշտակապետ, դրամը անոնց երկնցնելով, — Առէք, կուտամ ձեզի դրամը ըսելով՝ վերջստին կը հեծնայ իր հրեղէն ձիուն վրայ...:

Եւ անա այն օրէն ասդին՝ հրեաները եղած են դրամապաշտ ժողովուրդ մը:

Գաբրիէլ Հրեշտակապետ, Ս. երկրէն կ'ուղէ Թուրքիա անցնի՛լ բայց այդ պահուն վախ մը, սարսուռ մը կը պատէ զինք, որով կ'ստիպուի Թուրքիա հանդիպի՛լ հապա գաղտագողի Տարտանելի ջրանցքին տակէն սուղեւով կ'անցնի Սեւ ծով, անկից Պաթում, Պաթումէն Հայաստան, ուր Գաբրիէլ Հրեշտակապետ՝ երկար ու հանգիստ չունչ մը կը քաշէ:

Պահիկ մը վերջ՝ հրեշտակապետը հիացմունքով կը դիտէ մեր չքնա՛ղ երկրին գեղեցկութիւնները:

Կը տեսնէ զոյգ Մասիսները երկնասլաց ու ձիւնադագաթ որոնք իրենց վէսութիւնը այնքան հրաշալիօրէն կը պարզէին անհունին մէջ...:

Յետոյ դիտելով սարերն ու մարմանդները, լեռներն ու հովիտները, գետերն ու Այրարատեան դաշտը, մեր Հրեշտակապետը կը գոչէ հոգեզմայլ. — Ո՛հ, այս ի՛նչ սքանչելի երկիր մըն է...:

Ի վերջոյ, երբ աչքերը աւելի հեռուները կը սեւեռէ, Այրարատեան դաշտի կեդրոնատեղիին վրայ կը նշմարէ կիսադալար կաղնի մը որուն տակ իննխուսնամեայ ալեփառ ծերունի մը գլուխը թեւերուն մէջ առած ընդմիշտ կ'օրօրուի:

Գաբրիէլ Հրեշտակապետ մեծագոյրդ տրոփիւնով

մը կ'ուղղուի դէպի կաղնին, ու կը կանգնի ծերունիին առջև, ծերունին սարսափած ոտքի կ'ելլէ...

— Մի վախ՛նար, Արմէն պապա, մի վախ՛նար, կը յարէ, Գաբրիէլ Հրեշտակապետն եմ ես, բոլոր ժողովուրդներէն յայցելեցի, ու հիմակ ալ ձեզի կ'այցելեմ, ես դիտեմ թէ հայ ժողովուրդը շատ է տառապած ու տանջուած: Այժմ խօսէ, բարի ծերունի, և աղգիդ համար ի՛նչ որ կ'ուզես խնդրէ, ու քեզի պիտի տամ: Արմէն պապան՝ որ պահ մը սարսափի մատնուած էր Հրեշտակապետին խօսքերէն սիրտ առած կը պատասխանէ.

— Ո՛հ սիրելի և պաշտելի Հրեշտակապետ, մեր երկիրը քանիցս աւերակ է դարձեր ու ժողովուրդը ջարդուեր, մեր բաղմաթիւ սրբանուէր ու մաքրամաքուր տաճարներն ու Անիի հաղար ու մէկ եկեղեցիները քանդուած են...

Հիմակ մենք ունինք միայն երեք հարիւր քաջեր որոնք կը պաշտպանեն մեր հայրենի կիսակործան տունը. արդ, կը խնդրեմ, յարգելի Հրեշտակապետ, որ թոյլ տաք ինծի երթամ քաջերս դտնեմ, անոնց հետ խորհրդակցութիւն մը ընենք ու ըստ այնմ խնդրենք մեր փափաքածը:

— Շտապէ՛, ուրեմն կը դոչէ, քանզի ժամանակս խիստ թանկ է:

Արմէն պապան՝ կ'ուղղուի դէպի այն քարայրը, ուր կը մնային մեր քաջերը, և բարձր ժայռի մը վրայ կանգնած կ'սկսի ձայնել. — Է՛յ, քաջերս, քաջերս, եկէ՛ք, մի վախ՛նաք, քանզի Գաբրիէլ Հրեշտակապետը իմ քովս է...

Քաջերը, ի արտաքս գալով քարայրէն, քայլերնին կ'ուղղեն դէպի ծերունին, ու երբ կը մօտենան, Արմէն պապան կը խօսի.

— Քաջերս, գիտէ՞ք, Գաբրիէլ Հրեշտակապետ այցելած է բոլոր ժողովուրդները, ու անոնց բարիքներ

քաշխած, այժմ ան մեր քովն է, ինչ որ խնդրենք պիտի տայ մեզի, ուրեմն ամէնքս միատեղ որոշենք թէ ինչ պիտի ուզենք:

Ահա այն ատեն իրարանցում մը կը փրթէր հայոց մէջ, քանզի ամէն մէկ գլխէն կ'ըսկսի ձայն մը ելլել, այսինչը ուզեմ, այնինչը կուզեմ, աղաղակներով:

Արմէն պապան կը պաղատի, քաջերս, սիրելի քաջերս, եկէ՛ք շուտով համաձայնինք, ու բան մը խնդրենք մենք ալ, որովհետեւ Հրեշտակապետը կ'ըշտապէ պիտի երթայ, յետոյ զինք անգամ մըն ալ չենք կրօնար տեսնել:

Գաբրիէլ Հրեշտակապետ, տեսնելով հայոց այս իրարանցումը, դարմացած կը դոչէ, այս ի՛նչ անհասկանալիս աղգ է...:

Արմէն պապա, ի վերջոյ մեծ դժուարութեամբ կը լռեցնէ՝ իր քաջերը, և անոնք անմիջապէս ժողով մը գումարելով՝ կը վճռեն իրենց խնդրելիքը:

Գնա՛, Արմէն պապա, և մեր աղգին համար «խաղաղութիւնը» ուղէ «խաղաղութիւնը»:

Արմէն պապան՝ կ'շտապէ Հրեշտակապետին քով ու կ'ըսէ:

— Գաբրիէլ Հրեշտակապետ, խաղաղութիւնը տուէ՛ք մեզի, խաղաղութիւնը...:

Ո՛հ, սիրելի ծերունի, ուրիշ բան մը խնդրեցէ՛ք, քանզի խաղաղութիւնը ուրիշ տեղ ձգած եմ...:

Արմէն պապան՝ փութով կը վերադառնայ իր քաջերուն քով. քաջերս, քաջերս, խաղաղութիւնը ուրիշին տուած է, շուտով ուրիշ բան մը խնդրենք:

Եւ ահա հայերը, նորէն ժողով մը կը գումարեն ու կը վճռեն:

Արմէն պապա, գնա, և «Անկախութիւնը» ուղէ մեզի համար «Անկախութիւնը»:

Արմէն պապան, կը սուրայ Հրեշտակապետին քով:

— Ոհ, Գաբրիէլ Հրեշտակապետ անկախութիւնը տուէ՞ք մեզի, անկախութիւնը...

— Ուրիշ բան մը խնդրեցէք, ուրիշ բան մը, քան զի անկախութիւնն ալ տուած եմ...

Արմէն պապան, հե ի հե քաջերուն քով հասնելով.

— Քաջերս, քաջերս, ուրիշ բան մը խնդրենք ուրիշ բան մը, որովհետեւ անկախութիւնն ալ ուրիշին տուած է:

Մեր խելձ հայերը դարձեալ փութով պզտիկ ժողով մըն ալ կը գումարեն, ու կը վճռեն:

Արմէն պապա, գնա, և «Ռազմագիտութիւնը» ուզէ մեզի «Ռազմագիտութիւնը»: (Ուժ բանակ ըսել կուզեն):

Արմէն պապա, կը փութայ Հրեշտակապետին քով.

— Ոհ, Գաբրիէլ Հրեշտակապետ, ռազմագիտութիւնը տուէ՞ք մեզի ռազմագիտութիւնը...

— Արմէն պապա, ան ալ ուրիշին տուած եմ, ուրիշ բան մը խնդրեցէք, ուրիշ բան...

Արմէն պապան յուսահատ՝ կը վերադառնայ քաջերուն քով.

— Քաջերս, քաջերս, ան ալ ուրիշին տուած է...

Այս անգամ հայերը իրար անցած, կը պոռան ու կը գոռան.

— Ինչ որ ուզենք՝ ուրիշին տուած է, արդ ի՞նչ պիտի ուզենք...

Մինչ այսպէս հայերը իրարանցումի մէջ էին, կը նշմարեն որ հեռուէն գեղով Մարտասարդ մը, կազազակէ, ձէն կուզեմ, ձէն կուզեմ ըսելով.

Արմէն պապան՝ դարձեալ կը լռեցնէ, քաջերը լռակցու համար այս վերջինը:

— Արմէն պապա, ինչպէս որ Մարտասարդը, վրաստան ըլլանք թէ՛ ինչ որ ուզենք, ուրիշին տուած եմ պիտի ըսէ Հրեշտակապետը, ուրեմն գէթ գնա, իրեն հարցուր թէ «Դրամը» որո՞ւ տուած է...

Արմէն պապան, կը փութայ Հրեշտակապետին քով:

— Ոհ, Գաբրիէլ Հրեշտակապետ կը գոչէ, Արմէն պապան այլևս բնաւ բան մը չենք խնդրեր, միայն հարցում մը, «Դրամը» որո՞ւն տուած էք...

— Օհ, եթէ ձեր ուղածը այդ է միայն, չատ սիրով կը պատասխանեմ ձեզի կը յարէ, Գաբրիէլ Հրեշտակապետ, եւ «Դրամը» հրեաներուն տուած եմ ըսելով յանկարծ ասուպի մը նման աներևոյթ կ'ըլլայ երկնքի անհունութեան մէջ...

Եւ անա այն օրէն ասդին՝ ո՞ւր որ է հրեան և հոն է հայը:

Եւ այն օրէն ասդին հայուն անհամերաշխութիւնը եղած է պատմական իրողութիւն մը եթէ ոչ ցեղային ժառանգական ախտ մը...

ՈՐԲԱԽՆԱՄ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆՑ ԵՒ ԱՅԼ՝
ՀԱՍՑԷՆԵՐ

Miss MARIA JACOBSEN

Danish Birds Nest

Djebeil (Rep. Liban)

Mr. THÉODOR WIESER

Asile des Aveugles

Ghazir (Rep. Liban)

COMITÉ DU SANATORIUM ARM.

des Tuberculeux de Mameltain

Mameltain (Rep. Liban)

COMITÉ DE CONSTRUCTION

Ecole - Chapelle

Nor Hadjine

Beyrouth (Rep. Liban)

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0192001

Հասցե՝

ARMÉNAG KRADJIAN

Ecole Arménienne

Ghazir (Rep. Liban)

ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ ԱՆՏԻՊ ԳՐԳՈՅԿՆԵՐԸ

Հայ Ուսուցիչը 20րդ Դարուն Մէջ

Ազգային Մերօրեայ Ցաւեր

Կարմիր Երազներ (Պատմութեամբ քրգմ.)

Գին.— Սուրիա եւ Լիբանան 30 Ս. Դ.

Արսասահման 7 Ֆրանք